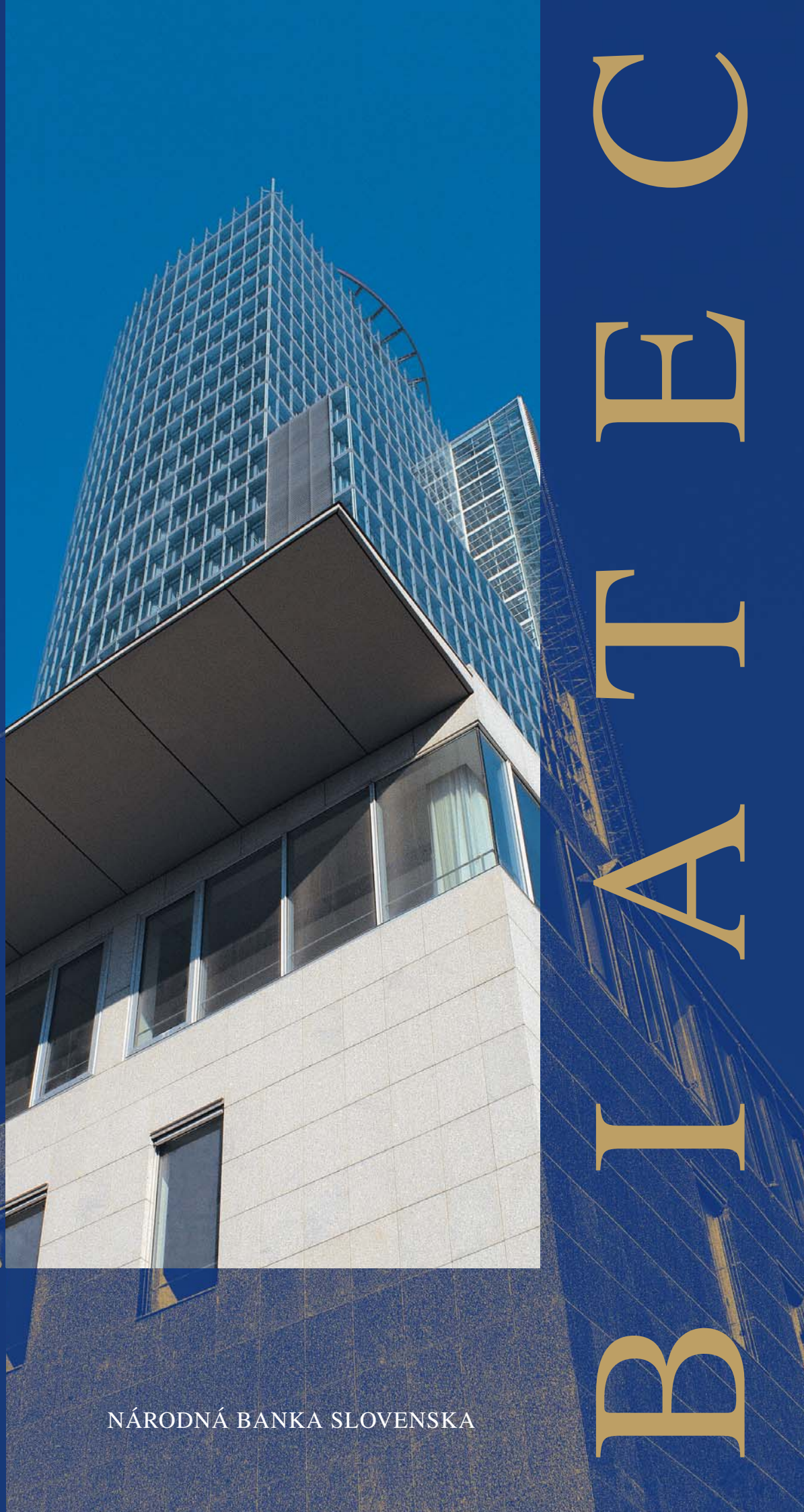

9

November 2012
Ročník 20

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

C
E
A
T
I
B

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Prezident vymenoval viceguvernéra Národnej banky Slovenska

Prezident SR Ivan Gašparovič za účasti guvernéra Národnej banky Slovenska Jozefa Makúcha vymenoval dňa 5. novembra 2012 podľa čl. 102 ods. 1 písm. h) Ústavy SR na post viceguvernéra Národnej banky Slovenska Mgr. Jána Tótha, M.A.

Nového viceguvernéra Národnej banky Slovenska vymenoval prezident na päťročné funkčné obdobie, počas ktorého bude aj členom Bankovej rady Národnej banky Slovenska.

Foto: KP SR

Ekonomická teória a ekonomická realita

Pod záštitou guvernéra Národnej banky Slovenska Jozefa Makúcha sa dňa 9. novembra 2012 uskutočnila v kongresovej sále Národnej banky Slovenska medzinárodná vedecká konferencia pri príležitosti 40. výročia vedeckej spolupráce medzi

Ekonomickou univerzitou v Bratislave a Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie s názvom Ekonomická teória a ekonomická realita. Guvernér NBS vystúpil na konferencii s prednáškou na tému súčasného stavu príprav bankovej únie.

Foto: Igor Plávka

BIATEC

Odborný bankový časopis
November 2012

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

doc. Ing. Jozef Makúch, PhD. (predseda)
Mgr. Júlia Čillíková
Ing. Juraj Jánošík
Ing. Renáta Konečná
PhDr. Jana Kováčová
Mgr. Martin Šuster, PhD.

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
e-mail: alica.polonyiova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
fax: 02/5787 1128
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 10-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 2 €

Ročné predplatné: 20 €

Poštovné hradí predplatiteľ.

Objednávky na predplatné v SR

a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 14. 11. 2012

Dátum vydania: 26. 11. 2012

Evidenčné číslo: EV 2817/08

ISSN 1335 – 0900

Grafický návrh: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AEPRESS, s.r.o.

Tlač: DOLIS, s.r.o.

Časopis je dostupný v elektronickej
forme na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska:
<http://www.nbs.sk>

Niektoré príspevky môžu byť publikované
v inom ako slovenskom jazyku. Anotácie
príspevkov v anglickom jazyku sú uvedené
na poslednej strane časopisu.

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

O B S A H

NEHNUTEĽNOSTI

Pravdepodobne len prechodné zlepšenie trhu
s bývaním na Slovensku 2
(Mikuláš Cár)

NÁRODOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

Legislatívny vývoj v oblasti poskytovania úľav pri zdaňovaní
príjmov právnických osôb v SR 7
(Ing. Ivona Ďurinová, PhD.)

OCHRANA VKLADOV

Finančno-právne aspekty vyplácania náhrad
za nedostupné vklady 12
(JUDr. Simona Heseková Bojmírová)

MERANIE RIZIKA

Prístupy k meraniu operačného rizika banky – 1. časť 18
(Ing. Miroslav Szpyrc, Ing. Jakub Tej, PhD.)

CENNÉ PAPIERE

Správa cenných papierov 22
(Ing. Tomáš Eder)

MAKROEKONOMICKÉ OTÁZKY

Are budget deficit forecasts over-optimistic? 26
(Tomáš Sivák)

KONFERENCIA

Mena, bankovníctvo a medzinárodné financie 30

INFORMÁCIE

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o.,
na december 2012 31

ENGLISH SUMMARY 32

Pravdepodobne len prechodné zlepšenie trhu s bývaním na Slovensku

Mikuláš Cár
Národná banka Slovenska

Trh s bývaním pravidelne zamestnáva tak odbornú, ako aj laickú verejnosť. Jedných zaujíma viac vplyv vývoja cien nehnuteľností na bývanie na cenovú a finančnú stabilitu, početnejšiu časť bežných občanov však skôr zaujíma, ako sa dostať k bývaniu, resp. ako svoj byt či dom výhodne predať. Vo väčšine prípadov sa trh s bývaním vyvíja viac-menej v súlade s vývojom reálnej ekonomiky. Stáva sa však, že v určitých obdobiach nie je až taký súlad medzi predpokladmi a realitou. Takto možno hodnotiť aj aktuálny rast priemerných cien nehnuteľností na bývanie, keď viaceré okolnosti nahrávajú skôr ich ďalšiemu znižovaniu.

1 Aj ŠÚ SR, ktorý začal konštruovať index cien nehnuteľností na bývanie na základe jednotnej metodiky Eurostatu, používa údaje z rovnakého zdroja, aký sa používa na tento účel v NBS.

Ceny bývania na Slovensku sa po dosiahnutí maxima v polovici roku 2008 v nasledujúcich štvrtrokoch až doteraz spravidla znižovali. Bolo to v súlade s logikou vzniknutých viacerých problémov vo vonkajšom prostredí, čo sa prejavilo aj na zhoršenej ekonomickej výkonnosti slovenskej ekonomiky a následne aj na stagnácii trhu s bývaním a na znižovaní priemerných cien domov a bytov. V 3. štvrtroku 2012 však došlo k zvýšeniu priemerných cien nehnuteľností na bývanie, čo vyvoláva potrebu zamýšľať sa nad možnými dôvodmi.

Dôvodov môže byť viac a môžu mať vecný, ale aj technický charakter. K dôvodom technického charakteru sa radí predovšetkým štatistická reprezentatívnosť údajov, z ktorých sa vychádza pri hodnotení trhu s bývaním a vývoja cien nehnuteľností na bývanie. Aj keď používané údaje nie sú ideálne, kvalitnejší zdroj údajov zatiaľ v podmienkach Slovenska neexistuje¹. Netrežlivo sa čaká na schválenie pripraveného nového katastrálneho zákona, ktorý umožní používať v podstate

vyčerpávajúce údaje o cenách nehnuteľností na bývanie z administratívnych zdrojov katastra nehnuteľností.

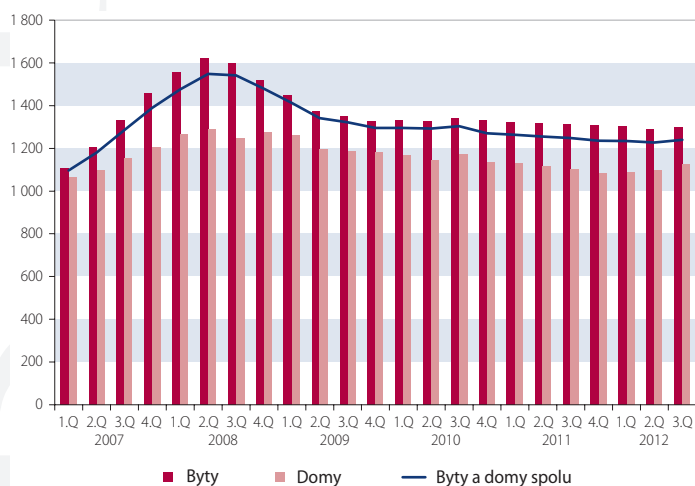
Ak zostaneme pri používaní dostupných zdrojov údajov, z vecnej stránky možno analyzovať aktuálny stav a doterajší vývoj trhu s bývaním a cien nehnuteľností na bývanie z viacerých aspektov. Príspevok ponúka pohľad na vývoj priemerných cien nehnuteľností na bývanie za celé Slovensko podľa jednotlivých typov nehnuteľností a podľa regiónov. K priblíženiu kvalitatívnej stránky slovenského trhu s bývaním môže významne prispieť analýza miery realizácie bytov v posledných rokoch.

VÝVOJ CIEN PODĽA TYPU BÝVANIA

Z aktuálne zverejnených údajov NBS vyplýva, že priemerná cena nehnuteľností na bývanie sa v 3. štvrtroku 2012 oproti predchádzajúcemu štvrtroku zvýšila o 13 €/m² a dosiahla úhrnnú hodnotu 1240 €/m². K miernemu rastu došlo aj pri pretrvávajúcej prevahe ponuky nad dopytom po bývaní. Vyše jednopercenčný medzištvrtročný rast priemerných cien domov a bytov znamená zároveň spomalenie medziročného poklesu oproti predchádzajúcemu štvrtroku o 1,7 percentuálneho bodu na 0,6 %. Takže po dvoch rokoch bolo na Slovensku zaznamenané zvýšenie priemerných cien nehnuteľností na bývanie. Aktuálny nárast takmer vykompenzoval postupné mierne znižovanie priemerných cien týchto nehnuteľností za predchádzajúce tri štvrtroky a priemerné ceny bývania sa dostali tesne nad ich úroveň a v Bratislave presne na úroveň z posledného štvrtroka 2011.

Zatiaľ čo priemerné ceny bytov vzrástli po dlhšom čase, priemerné ceny domov rastú už tretí štvrtrok po sebe. Pretrvávajúci záujem o kúpu domu zrejme už dlhšie pramení aj z takmer rovnakej cenovej náročnosti obstarávania bývania v domoch s porovnateľnou plochou a komfortom ako v ponúkaných bytoch. Pri výpočte

Graf 1 Vývoj priemerných cien nehnuteľností na bývanie (v EUR/m²)

úhrnnej ceny nehnuteľností na bývanie majú však určujúcu váhu priemerné ceny bytov (vzhľadom na trojštvrťinový podiel ponuky bytov na predaj na celkovej ponuke nehnuteľností na bývanie) a až vyše 80-percentný podiel realizácií bytov na celkovom predaji nehnuteľností.

Čo sa týka bytov, aktuálne vzrástli priemerné ceny takmer pri všetkých typoch (okrem dvojizbových), pričom výraznejšie sa zvýšili priemerné ceny priestrannejších bytov. Pri pohľade na niekoľko štvrtkov dozadu mali rastovú tendenciu priemerné ceny päťizbových a väčších bytov, tendenciu mierneho znižovania cien dvojizbových, trojizbových a štvorizbových bytov a ceny jednoizbových bytov sa pravidelne striedali vo zvyšovaní a znižovaní už vyše dvoch rokov. V rámci domov sú priemerné ceny priestrannejších vil dlhodobo o viac ako polovicu vyššie ako priemerné ceny štandardných domov.

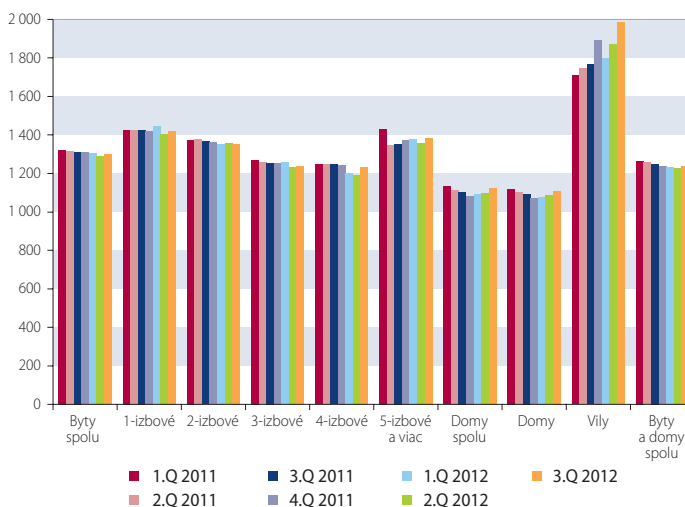
Dlhodobou je vývoj cien jednotlivých typov bytov značne variabilný. Od začiatku roku 2005 dosahovali na Slovensku v jednotlivých štvrtkoch dosť pravidelne maximálne hodnoty priemerné ceny jednoizbových bytov a minimálne hodnoty priemerné ceny štvorizbových bytov. Rozdiely medzi maximálnymi a minimálnymi priemernými cenami jednotlivých typov bytov boli najvýraznejšie v období realitného boomu, keď dosahovali hodnoty nad 400 EUR/m².

V posledných dvoch rokoch bolo rozpätie medzi maximálnymi a minimálnymi priemernými cenami jednotlivých typov bytov relatívne stabilnejšie ako v predchádzajúcom období a v súčasnosti dosahuje zhruba polovičnú hodnotu ako v čase realitného boomu. V prípade domov je situácia trochu iná. Rozdiel medzi priemernými cenami priestrannejších vil a štandardných rodinných domov sa v posledných dvoch rokoch zväčšuje a v súčasnosti dosahuje výrazne vyššiu hodnotu (873 EUR/m²) ako v období realitného boomu v roku 2008 (822 EUR/m²).

V rámci všetkých typov nehnuteľností na bývanie sú ich priemerné ceny väčšinou v nepriamom pomere k ich veľkosti. Najdrahšie sú jednoizbové byty a postupne sa priemerná cena spravidla znižuje až po štvorizbové byty. Päťizbové a väčšie byty sa už pravdepodobne spájajú s nadštandardným bývaním a ich priemerné ceny v niektorých štvrtkoch dosiahli najvyššie hodnoty. V rámci všetkých typov nehnuteľností na bývanie sú priemerné ceny päťizbových bytov druhé najvyššie po priemerných cenách domov vilového charakteru.

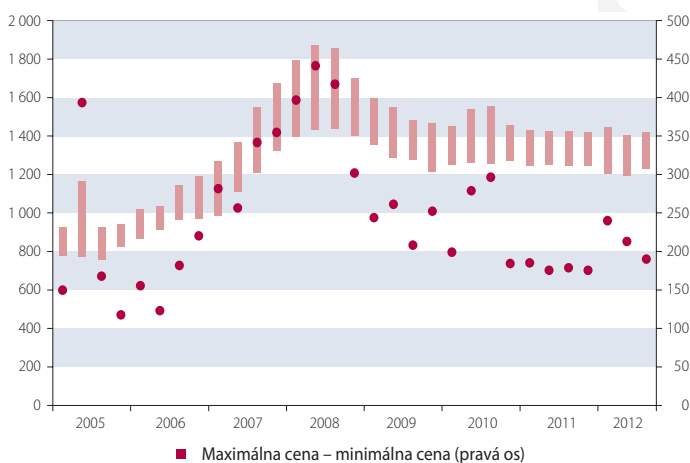
Z porovnania aktuálnej úrovne cien bývania s ich úrovňou pred realitným boomom vyplýva, že terajšie priemerné ceny domov a bytov sú najbližšie k úrovni v 3. štvrtroku 2007. Priemerné ceny bytov boli v 3. štvrtroku 2012 zhruba o pätinu nižšie ako v období dosiahnutých maxím v polovici roku 2008. Najväčšie zníženie oproti maximálnym hodnotám zaznamenali priemerné ceny jednoizbových bytov (takmer o štvrtinu) a najmenšie zníženie priemerné ceny päťizbových bytov (zhruba o desatinu). Aktuálne sú priemerné ceny štandardných domov v porovnaní s ich maximálnymi hodnotami nižšie o vyše 13% a priemerné ceny priestrannejších vil nižšie o takmer 5%.

Graf 2 Vývoj priemerných cien jednotlivých typov bytov a domov (v EUR/m²)

Zdroj údajov: NARKS, NBS.

Graf 3 Vývoj rozdielov medzi maximálnymi a minimálnymi priemernými cenami bytov (v EUR/m²)

Zdroj údajov: NARKS, NBS.

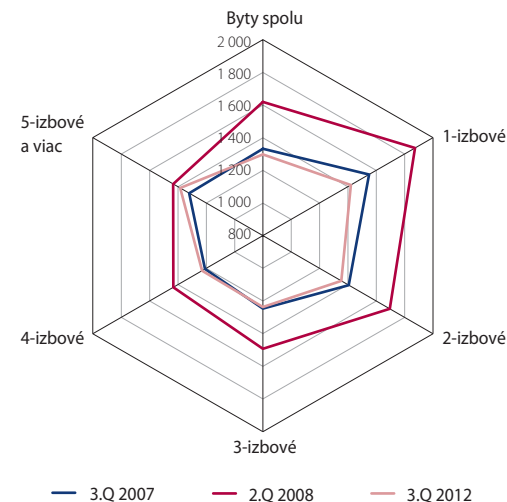
Poznámka: Spodná časť jednotlivých oblúčikov zobrazuje minimálnu a hornú časť maximálnu priemernú cenu.

REGIONÁLNY ASPEKT VÝVOJA CIEN BÝVANIA

Z regionálneho pohľadu je vývoj priemerných cien domov a bytov značne diferencovaný. V 3. štvrtroku 2012 sa priemerné ceny za meter štvorcový zvýšili oproti predchádzajúcemu štvrtroku v piatich krajoch, v Banskobystrickom kraji a Trenčianskom kraji sa znížili menej ako v predchádzajúcom štvrtroku a v Nitrianskom kraji sa zvýšenie priemerných cien v predchádzajúcom štvrtroku zmenilo na zníženie. Najviac sa zvýšili priemerné ceny domov a bytov v Košickom kraji (o 4,8%), hlavne zásluhou rastúcich priemerných cien bytov v treťom košickom okrese, a najviac sa

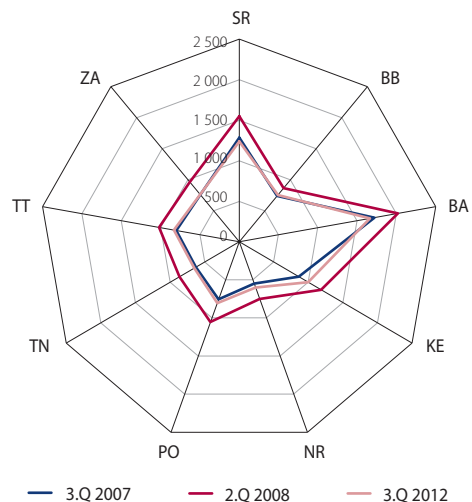

Graf 4 Vývoj priemerných cien jednotlivých typov bytov (v EUR/m²)

Zdroj údajov: NARKS, NBS.

Graf 5 Vývoj cien nehnuteľností na bývanie podľa regiónov (v EUR/m²)

Zdroj údajov: NARKS, NBS.

2 Pri hodnotení relatívneho poklesu si treba uvedomiť, že ten závisí od úrovne priemerných cien v období, ku ktorému porovnávanie robíme, a preto najvyšší relatívny pokles nemusí zodpovedať najvyššiemu absolútnemu zníženiu priemerných cien nehnuteľností na bývanie.

znížili v Nitrianskom kraji (o 3,9%), najmä zásluhou výraznejšieho znižovania priemerných cien bytov v okrese Komárno.

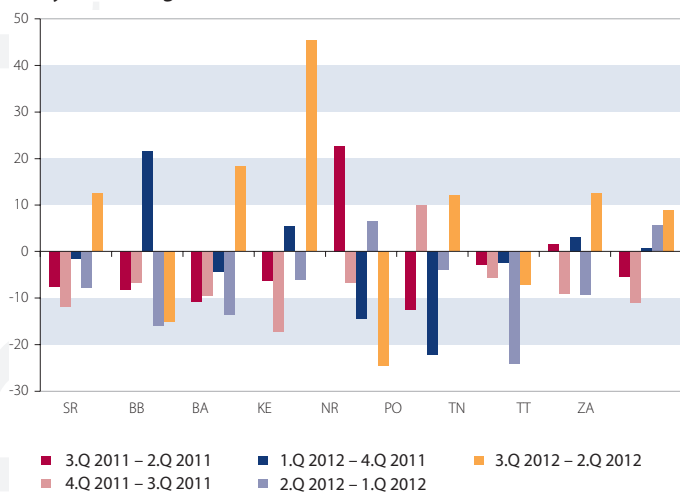
V porovnaní s maximálnymi hodnotami priemerných cien nehnuteľností na bývanie z polovice roku 2008 sú v súčasnosti priemerné ceny za celé Slovensko nižšie o celú pätinu, v rámci krajov sú dosť výrazné rozdiely. Pod celoslovenským priemerom, s menším poklesom oproti maximu, sú tri kraje – Banskobystrický kraj (-12,8%), Košický kraj (-15,8%) a Bratislavský kraj (-17,7%). Najviac nad celoslovenským priemerom je Prešovský kraj, v ktorom poklesli priemerné ceny domov a bytov oproti ich maximu v 3. štvrtroku 2008 až o vyše 30%. V absolútnom vyjadrení sa od 2. štvrtroka 2008 doteraz najviac znížili priemerné ceny nehnuteľností na bývanie v Bratislavskom kraji (o 357 EUR/m², resp. o 17,7%) a najmenej v Žilinskom kraji (o 111 EUR/m², resp. o 12,8%). Tren-

čiansky kraj je charakteristický tým, že aktuálne ako jediný zaznamenal už šiesty štvrtrok po sebe zníženie priemerných cien.

Z celoslovenského pohľadu sa priemerné ceny domov a bytov od druhej polovice roku 2008 znižovali takmer nepretržite. V uplynulých 17 štvrtrokoch sa neznižili len v troch štvrtrokoch, pričom 3. štvrtrok 2012 je jedným z nich. V jednotlivých krajoch bol tento vývoj pomerne rôznorodý a v súlade s vývojom na celom Slovensku bol iba Bratislavský kraj a Trnavský kraj.

Medzištvrtročné zmeny priemerných cien nehnuteľností na bývanie boli v posledných štvrtrokoch v jednotlivých slovenských krajoch dosť variabilné (prevažne v rozmedzí ±25 EUR/m²), preto sa neďá jednoznačne dedukovať, aký trend možno očakávať v najbližších štvrtrokoch. Vzhľadom na miernejšiu výkonnosť ekonomiky a celkový sentiment v spoločnosti sa zvýšenie priemerných cien nehnuteľností na bývanie veľmi nepredpokladalo. Preto pri hodnotení súčasnej situácie na slovenskom trhu s bývaním je na mieste opatrnosť a je vhodné získať ešte aj ďalšie doplňujúce informácie. Určitou pomocnou indikáciou by mohol byť vývoj určitých aktivít na trhu s bývaním.

Graf 6 Medzištvrtročné zmeny priemerných cien nehnuteľností na bývanie v regiónoch (v EUR/m²)

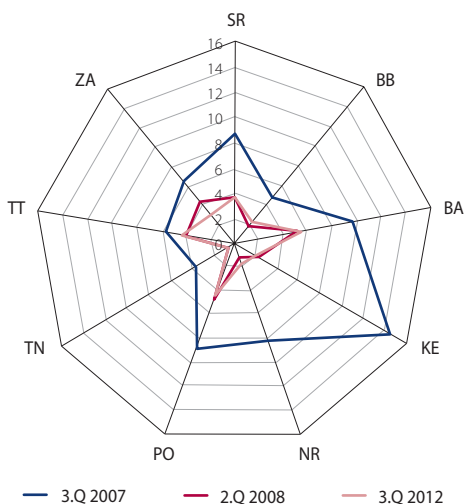
Zdroj údajov: NARKS, NBS.

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA AKTIVÍT NA SLOVENSKOM TRHU S BÝVANÍM

Užitočnú informáciu o aktivitách na slovenskom trhu s bývaním môžu poskytnúť dostupné údaje o počte ponúk a realizácií bytov a domov v posledných štvrtrokoch. Takto možno porovnať mieru realizácie predajov nehnuteľností na bývanie, ktorá je dobrou kvalitatívnou charakteristikou o vývoji na trhu s bývaním. Mierou realizácie predajov (bytov, domov) sa rozumie podiel zrealizovaných bytov, resp. domov z celkového počtu ponúkaných nehnuteľností na bývanie v percentách. Tento ukazovateľ však môže byť ovplyvnený rozdielnym tempom vývoja ponúk a predajov, čo je potrebné mať na zreteli pri jeho interpretácii.

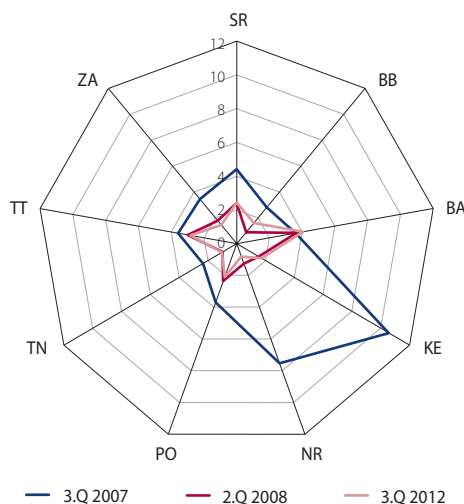

Graf 7 Vývoj miery realizácie bytov podľa regiónov (v %)

Zdroj údajov: CMN, NBS.

Graf 8 Vývoj miery realizácie domov podľa regiónov (v %)

Zdroj údajov: CMN, NBS.

Z porovnania miery realizácie bytov aj domov v 3. štvrtroku 2012 oproti predchádzajúcemu štvrtroku vyplýva, že v rámci Slovenska sa prestala zhoršovať miera realizácie bytov a dosiahla 3,4%. Inými slovami, tak ako v predchádzajúcom štvrtroku sa podarilo zrealizovať zhruba jeden z 27 bytov ponúkaných na predaj. Aj v prípade domov je za posledné dva štvrtroky situácia takmer rovnaká a darí sa predáť jeden zo 41 domov ponúkaných na predaj. Na prvý pohľad je to pozitívna informácia, situácia je však stále horšia ako pred rokom, keď sa darilo predáť takmer každý dvanásť byt a každý dvadsiaty tretí dom ponúkaný na predaj. Viac do reality vracia a k opatrnosti nabáda aj poznatok, že počet zrealizovaných predajov bytov bol v 3. štvrtroku 2012 v rámci Slovenska o vyše 8% nižší ako v predchádzajúcom štvrtroku.

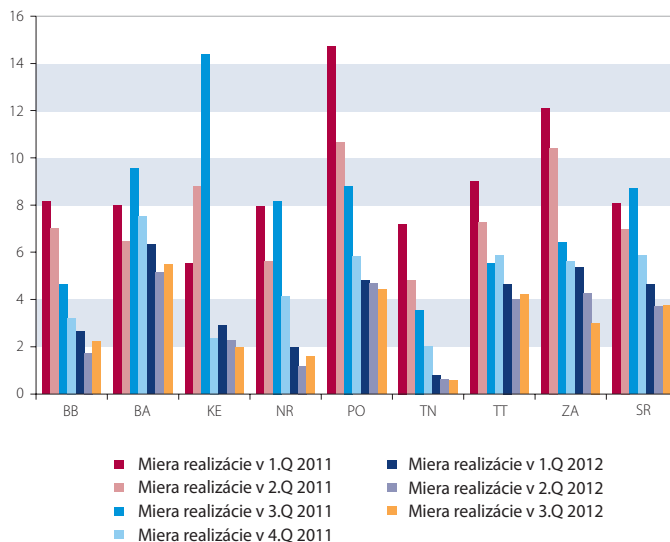
V jednotlivých krajoch je úroveň aj trend miery realizácie bytov dosť diferencovaný. V 3. štvrtroku 2012 sa predajnosť bytov v slovenských krajoch zlepšovala aj zhoršovala. Kým v Bratislavskom kraji sa aktuálne realizuje takmer každý osemnásť byt ponúkaný na predaj, v Košickom kraji približne každý päťdesiaty, tak v Trenčianskom kraji sa v súčasnosti predaj bytov takmer zastavil. Do značnej miery to súvisí aj s evidovaním početnej a rastúcej ponuky bytov na predaj v tomto kraji.

Na aktuálnej, relatívne priaznivejšej situácii v realizácii predajov bytov v porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom má v rámci Slovenska hlavný podiel Bratislavský kraj. Miera realizácie predajov bytov v tomto kraji sa zlepšila v porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom o 0,4 percentuálneho bodu na 5,5%, stále je však horšia ako pred rokom (9,5%). Ako sme už uviedli, v 3. štvrtroku 2012 sa v Bratislavskom kraji podarilo predáť každý osemnásť byt ponúkaný na predaj, kým pred štvrtkom zhruba každý dvadsiaty, ale pred rokom takmer každý jedenásť byt. Aj v prípade pozitívneho hodnotenia Bratislavského kraja platí relativizujúci vplyv rýchlejšieho poklesu počtu ponúk bytov na

predaj ako poklesu počtu realizovaných predajov bytov. Ďalším dôležitým relativizujúcim faktorom je tiež nižší počet zrealizovaných predajov bytov v porovnaní s predchádzajúcim štvrtkom.

Aktuálny rast priemerných ponukových cien nehnuteľností na bývanie v Bratislavskom kraji, Trnavskom kraji, Prešovskom kraji a Žilinskom kraji môže teda súvisieť aj s klesajúcou ponukou bytov na predaj. Na druhej strane vo všetkých krajoch s rastúcimi priemernými cenami bytov registrujeme v 3. štvrtroku 2012 menší počet realizácií predajov bytov ako v predchádzajúcom štvrtroku. Z tohto pohľadu možno uvedenú situáciu interpretovať aj tak, že k žiadnym výraznejším aktivitám na trhu s bývaním v súčasnosti nedochádza. Zaznamenaná vyššia úspešnosť predaja je výsledkom skôr výraznejšieho zníženia evidovaného počtu ponúk bytov na predaj.

Graf 9 Vývoj miery realizácie bytov podľa regiónov (v %)

Zdroj údajov: CMN, NBS.

Jar a jeseň tiež zvyknú byť aj pod vplyvom rôznych akciových ponúk najsilnejšie obdobia z pohľadu záujmu o úvery na bývanie. Zrealizované nákupy bytov v 3. štvrťroku 2012 mohli byť v mnohých prípadoch inšpirované mimoriadnymi ponukami developerov či úverových inštitúcií, aj keď tie aj naďalej zotrávajú na obozretnom prístupe pri poskytovaní úverov na nehnuteľnosti. Môžu za tým byť aj ďalšie faktory, ktoré najlepšie odhalí čas. Takto sa môžu tretie štvrťroky typologicky javiť aj ako štvrťroky s potenciálne rastúcimi cenami bytov v porovnaní s predchádzajúcim štvrťrokom. Určitý argument pre takú úvahu ponúka už uvedený príklad z 3. štvrťroka 2010, keď tiež došlo k zvýšeniu priemerných cien domov a bytov po ich permanentnom znižovaní v predchádzajúcich ôsmich štvrťrokoch a potom nasledovalo opätovné znižovanie počas siedmich štvrťrokov. Určitú rolu v tomto smere môže zohrávať aj výraznejšia sezónnosť vo vývoji cien bývania v tretích štvrťrokoch.

Aktuálne zvýšenie priemerných cien nehnuteľností na bývanie a parciálne pozitívne signály na trhu s bývaním treba hodnotiť komplexne a treba počkať na vývoj v najbližších mesiacoch. Aktuálna ekonomická situácia a od nej sa odvíjajúce očakávanie obyvateľstva totiž momentálne slovenskému trhu s bývaním veľmi neprajú a ani v najbližšom období nemožno očakávať zásadný zvrät. Potreba bývania na Slovensku, daná zložením obyvateľstva, rastúcou rozvodovosťou, zaostávaním vo vybavení obyvateľstva bytmi za európskym priemerom a ďalšími faktormi, predstavuje však značný potenciál možného budúceho oživenia slovenského trhu s bývaním. Reálne existujúca, ale odkladaná realizácia zabezpečenia bývania je dôležitým faktorom pre optimistický výhľad slovenského trhu s bývaním a tým aj inšpiráciou pre potenciálnych investorov a developerov.

ZÁVER

Určité náznaky pozitívneho vývoja na slovenskom trhu s bývaním prostredníctvom zvýšenia priemerných cien nehnuteľností na bývanie v 3. štvrťroku 2012 a zastavenia znižovania miery realizácie bytov sú pomerne silno relativizované rýchlejšim

poklesom počtu ponúk bytov na predaj, ako je pokles počtu realizovaných predajov bytov. Ďalším argumentom pre opatrné hodnotenie aktuálneho trhu s bývaním je nižší počet zrealizovaných predajov bytov v porovnaní s predchádzajúcim štvrťrokom. Preto zaznamenaná vyššia aktuálna úspešnosť predaja bytov je pravdepodobne výsledkom skôr výraznejšieho zníženia evidovaného počtu ponúk bytov na predaj. Uvedené skutočnosti možno interpretovať aj tak, že k žiadnym výraznejším aktivitám na trhu s bývaním na Slovensku v súčasnosti nedochádza.

Rôznorodý vývoj priemerných cien nehnuteľností na bývanie v posledných štvrťrokoch aj v ekonomicky výkonnejších slovenských regiónoch nedáva možnosť spoľahlivo odhadnúť trend trhu s bývaním a ďalšieho celkového vývoja priemerných cien domov a bytov v najbližšom období. Po zohľadnení doterajších poznatkov o „silnejších“ tretích štvrťrokoch a „slabších“ štvrtých štvrťrokoch možno hodnotiť aktuálne zvýšenie priemerných cien domov a bytov skôr ako prechodné zlepšenie slovenského trhu s bývaním. Táto úvaha zohľadňuje aj vplyv vonkajšieho prostredia na sociálno-ekonomickú situáciu a na celkové očakávania a možné spotrebné správanie obyvateľov Slovenska v najbližšom období.

Relatívne pozitívny vývoj slovenskej ekonomiky v súčasných pomerne zložitých európskych pomeroch je výsledkom skôr exportných aktivít ako domáceho dopytu. Stagnácia zamestnanosti a nízky rast nominálnych miezd negatívne pôsobia na spotrebu domácností a ak k tomu pripočítame pomalšiu spotrebu verejnej správy v dôsledku konsolidácie verejných financií, poznáme príčiny aktuálneho nepriaznivého vplyvu domáceho dopytu na výkonnosť slovenskej ekonomiky. Aj vzhľadom na nepriaznivý vývoj indikátorov sentimentu sa v najbližšom období nedá očakávať zásadné zlepšenie ani na ponukovej strane v oblasti investičnej aktivity firiem. Uvedené skutočnosti nevytvárajú podmienky na priaznivý vývoj ani na trhu s bývaním. Preto možno očakávať jeho ďalšiu stagnáciu, ktorá bude v najbližšom období s veľkou pravdepodobnosťou sprevádzaná skôr znižovaním priemerných cien nehnuteľností na bývanie.

Legislatívny vývoj v oblasti poskytovania úľav pri zdaňovaní príjmov právnických osôb v SR

Ing. Ivona Ďurinová, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave

Základným predpokladom dlhodobej konkurencieschopnosti a rastu ekonomiky je priaznivé podnikateľské prostredie, o ktoré sa starajú nielen podnikateľské subjekty, ale rôznymi formami aj štát. Prostredníctvom daňových stimulov môže štát ovplyvňovať investície, úspory, ale aj pracovné úsilie. Jednou z foriem daňových stimulov, ktoré sú zamerané na podporu investovania v SR, sú daňové úľavy. Cieľom príspevku je poukázať na legislatívny vývoj v oblasti poskytovania úľav pri zdaňovaní príjmov právnických osôb. V príspevku uvedieme niektoré úľavy na dani, ktoré boli právne upravené v období pred zavedením tzv. rovnej dane, ako aj po jej zavedení a poukážeme na pozitívne i negatívne vplyvy daňových úľav.

V súčasnosti na Slovensku patria úľavy na dani do regionálnej pomoci. „Cieľom národnej regionálnej investičnej pomoci je napomáhať rozvoj najviac znevýhodnených regiónov prostredníctvom podpory investícií a vytvárania pracovných miest na trvalo udržateľnom základe. Podporuje sa ňou rozširovanie, racionalizácia, modernizácia a diverzifikácia hospodárskych aktivít podnikov v znevýhodnených regiónoch, a to tak, že spoločnosti sú motivované na to, aby v týchto oblastiach zakladali nové prevádzky.“¹ Poskytovateľom regionálnej pomoci je Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky. Podľa zákona o investičnej pomoci sa táto pomoc poskytuje formou²:

- dotácie, ktorá slúži na obstaranie dlhodobého hmotného majetku a dlhodobého nehmotného majetku,
- úľavy na dani z príjmu,
- príspevku na novovytvorené pracovné miesta,
- prevodu nehnuteľného majetku alebo zámeny nehnuteľného majetku za majetok s nižšou cenou, než je všeobecná hodnota majetku.

Charakteristickým prvkom národnej regionálnej pomoci je viazanosť na konkrétny región, pričom hlavnou úlohou je podporovať ekonomický rozvoj najviac znevýhodnených regiónov a odstrániť vzniknuté regionálne rozdiely. Regionálna pomoc je financovaná zo štátneho rozpočtu, preto aj patrí medzi formy štátnej pomoci. Daňovou úľavou sa rozumie možnosť zníženia daňovej povinnosti pre subjekt, ktorý spĺňa podmienky ustanovené zákonom o investičnej pomoci. Úľavy na dani z príjmov udeľuje Ministerstvo financií SR prostredníctvom správcu dane.

OBDOBIE PRED ZAVEDENÍM TZV. ROVNEJ DANE

V období od roku 1993 do konca roka 2003 boli právne upravené viaceré možnosti daňových úľav, ktorými sa podporovala najmä poľnohospodárska výroba a zamestnávanie zdravotne

postihnutých zamestnancov. Možno spomenúť napríklad možnosť využiť zníženú sadzbu dane pre vybrané právnické osoby, ktoré zabezpečovali poľnohospodársku výrobu, pričom tržby z rastlinnej a živočíšnej výroby vrátane ďalších činností nadväzujúcich na túto výrobu tvorili viac ako 50 % z celkových tržieb. Zníženú sadzbu dane mohli využiť tiež právnické osoby, ktoré zamestnávali najmenej 20 zamestnancov a súčasne podiel zamestnancov so zmenenou pracovnou schopnosťou a zamestnancov so zmenenou pracovnou schopnosťou s ťažším zdravotným postihnutím predstavoval viac ako 50 % z priemerného prepočítaného počtu zamestnancov.

Najviac negatívnych reakcií vyvolala možnosť čerpania daňovej úľavy u daňovníkov dane z príjmov právnických osôb. Túto oblasť upravoval § 35 zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2000.³ V zákone boli príjemcovia daňovej úľavy, resp. *daňového úveru* rozdelení na dve skupiny.

Prvá skupina⁴ sa týkala spoločností, ktoré podnikali bez účasti zahraničnej osoby. Zákon im určoval minimálnu výšku splateného základného imania tvoreného len peňažnými vkladmi, ktoré museli mať spoločnosti nárokuje si daňovú úľavu. Hodnota základného imania sa zisťovala k 31. decembru roka, v ktorom si daňovník prvýkrát uplatňoval úľavu na dani. Išlo o daňovníkov:

a) so základným imaním minimálne v hodnote 5 000 000 €, pričom predmetom podnikania spoločnosti bolo:

- výroba tovaru, ktorý sa na území Slovenskej republiky doteraz nevyrábala alebo sa vyrábala len pre potreby vývozu, prípadne sa do krajiny dovážal,
- poskytovanie služieb (doprava osôb lanovými dráhami, visutými dráhami a lyžiarskymi vlečkami, ostatná osobná doprava, hotelové služby, služby spojené s vyhladkovými jazda-

1 Nariadenie Komisie (ES) č. 1628/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy na národnú regionálnu investičnú pomoc.

2 Spracované podľa § 2 zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci.

3 Tento zákon bol neskôr rozšírený o ďalšie ustanovenia (§ 35a, § 35b, § 35c), ktoré poskytovanie daňových úľav ešte viac skomplikovali.

4 § 35 ods. 1 pís. a) zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov.

5 § 35 ods. 1, pís. b) zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov.
6 § 30a zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, ktorý bol do tohto zákona doplnený tretím článkom zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci.

- mi autobusov, ostatné rekreačné činnosti, programové služby systému a používateľské programové nástroje, programové služby aplikačného softvéru),
- b) so základným imaním vo výške 2 500 000 € a zároveň išlo o spoločnosť, ktorá mala sídlo a miesto podnikania v okrese s mierou nezamestnanosti vyššou ako 15%, pričom miera nezamestnanosti sa zisťovala k 31. decembru roka predchádzajúceho roku vzniku spoločnosti a predmet podnikania zostal rovnaký ako v predchádzajúcom odseku,
 - c) s hodnotou základného imania 1 500 000 €, pričom predmetom podnikania spoločnosti bolo výlučne poskytovanie služieb (doprava osôb lanovými dráhami, visutými dráhami a lyžiarskymi vlekmí, ostatná osobná doprava, hotelové služby, služby spojené s vyhladkovými jazdami autobusov, ostatné rekreačné činnosti, programové služby systému a používateľské programové nástroje, programové služby aplikačného softvéru).

Druhá skupina⁵ sa týkala spoločností, ktoré podnikali s účasťou zahraničnej osoby, pričom podiel splateného vkladu zahraničnej osoby zo zdrojov v zahraničí na základnom imaní spoločnosti musel byť najmenej 75%, resp. neskôr 60%, počas celého obdobia čerpania daňového úveru. Ostatné podmienky boli rovnaké ako v prípade prvej skupiny.

Hodnota tržieb dosahovaných z predmetu činnosti definovaných zákonom musela byť najmenej 60% z jeho celkových tržieb.

Najväčším pozitívom pre investorov bola miera úľavy, ktorá sa poskytovala až do výšky 100% dane. Nárok si mohol daňovník uplatňovať päť po sebe nasledujúcich zdaňovacích období, pričom prvým bolo zdaňovacie obdobie, v ktorom mu bolo doručené rozhodnutie o schválení investičnej pomoci.

Zvýhodnení boli ďalej daňovníci prvej skupiny, okrem spoločností, ktorých výška základného imania bola 1 500 000 € a predmetom podnikania služby definované zákonom. Prijemcovia úľavy po skončení päťročného obdobia čerpania mali možnosť získať ďalší úver vo výške 50% dane vykázané v daňovom priznaní. Prvé obdobie, kedy ho mohli čerpať, nasledovalo po skončení obdobia, za ktoré si uplatňovali úľavu vo výške 100% dane. Daňový úver rovnajúci sa polovici daňovej povinnosti bolo možné poberať počas piatich po sebe nasledujúcich zdaňovacích období. Na získanie tohto druhu úveru musela spoločnosť splniť dodatočnú podmienku. Spoločnosť so základným imaním vo výške minimálne 5 000 000 € bola povinná zvýšiť základné imanie o rovnakú sumu. O sumu 2 500 000 € musela navýšiť základné imanie spoločnosť s pôvodným základným imaním v rovnakej výške.

Zintenzívnenie daňového úveru bolo možné pre spoločnosti vykonávajúce vývojovú činnosť. Miera daňového úveru sa zvýšila o hodnotu rovnajúcu sa 20% celkovej výšky aktivovaných nákladov vynaložených na vývoj, maximálne však

do výšky 10% daňovej povinnosti zdaňovacieho obdobia, v ktorom boli náklady aktivované.

Prostriedky, ktoré boli nadobudnuté čerpaním daňového úveru, boli určené na obstaranie hmotného a nehmotného majetku slúžiaceho na predmet podnikania. Tento majetok bol daňovník povinný zadovážiť najneskôr do piatich rokov od skončenia zdaňovacieho obdobia, za ktoré bol poskytnutý daňový úver.

Subjekty, ktoré čerpali daňový úver, mohli využiť aj zvýhodnený spôsob odpisovania výrobných technológií a vzťahoval sa na ne aj osobitný spôsob umorovania straty. Spoločnosť zo zákona nebola povinná od základu dane odpočítať stratu. V zákone sa spomína len strata, ktorá vznikla skôr ako v období uplatnenia nároku na úľavu. Tú si mohol daňovník odpočítať od základu dane až po ukončení čerpania úľavy na dani, a to rovnakým spôsobom počas piatich zdaňovacích období.

Uvedená právna úprava daňovej úľavy pre daňovníkov právnických osôb vyvolala negatívne ohlasy tak u domácich podnikateľských subjektov, ako aj zo strany iných krajín. Bola považovaná za škodlivú daňovú konkurenciu, a to najmä vzhľadom na skutočnosť, že podporovala najmä zahraničných investorov a bola „šitá na mieru“ len úzkej skupiny daňových subjektov.

OBDOBIE PO ZAVEDENÍ TZV. ROVNEJ DANE

V rokoch 2004 až 2007 právna úprava zdaňovania príjmov neposkytovala žiadne možnosti čerpania daňových úľav pre právnické osoby. Daňové úľavy mohli v tomto období a môžu doteraz čerpať v súlade s prechodnými ustanoveniami tie právnické osoby, ktorým vznikol nárok na čerpanie v zmysle právnej úpravy platnej do konca roka 2003, pretože časový horizont čerpania daňového úveru bol stanovený až na desať rokov.

Až v roku 2008 bola do zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov doplnená možnosť uplatnenia daňovej úľavy pre právnické osoby, ktoré sú držiteľmi rozhodnutí o investičnej pomoci.⁶

V porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou⁷ došlo v § 30a zákona č. 595/2003 Z. z. k podstatnému rozšíreniu vymedzenia oprávnených osôb. Prijemcom už nie je len právnická, ale aj fyzická osoba – podnikateľ, so sídlom v Slovenskej republike, zapísaná v obchodnom alebo živnostenskom registri, ktorá bude realizovať investičný zámer v Slovenskej republike. Najvýraznejším rozdielom medzi týmito právnymi úpravami je výška úľavy.

Podľa súčasnej právnej úpravy sa daňová úľava vypočíta z pomernej časti základu dane, ktorá sa vypočíta vynásobením základu dane koeficientom ($PC = ZD \times \text{koef.}$). Daňovník môže vynásobiť základ dane koeficientom vo výške 0,8 alebo koeficientom, ktorý sa vypočíta nasledujúcim spôsobom:

$$\text{koeficient} = \frac{\text{oprávnené náklady}}{\text{vlastné imanie} + \text{oprávnené náklady}}$$

Na výpočet koeficientu sa používa úhrnná výška oprávnených nákladov, ktoré daňovníkovi vznikli po doručení predbežného rozhodnutia o schválení investičnej pomoci. Za oprávnené náklady, na ktoré sa poskytla investičná pomoc, možno považovať:

- dlhodobý hmotný majetok v podobe pozemkov, budov, strojového zariadenia, ktorý sa obstaral za trhových podmienok a bude sa výlučne používať v podniku na území Slovenskej republiky tak, ako je uvedené v investičnom zámere,
- dlhodobý nehmotný majetok najviac do výšky 50 % hodnoty dlhodobého hmotného majetku, ktorý bol obstaraný nadobudnutím patentných práv, licencií, práv know-how alebo nepatentových technických poznatkov, zároveň bol zado- vážený za trhových podmienok a podnikateľ ho bude využívať výhradne podľa investičného zá- meru počas obdobia minimálne piatich rokov,
- výšku hrubých miezd zamestnancov, ktorí boli prijatí na novovytvorené pracovné miesta v súvislosti s investičným zámerom vrátane od- vodov poistného na zdravotné a sociálne po- istenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie za obdobie dvoch rokov.

Celková výška oprávnených nákladov nemôže presiahnuť výšku obstarávacej ceny dlhodobého hmotného a nehmotného majetku tejto investí- cie. Hodnota vlastného imania, ktorá sa udáva vo vzorci, sa zistí z účtovnej závierky za zdaňovacie obdobie, v ktorom bolo vydané rozhodnutie o schválení investičnej pomoci. Výška úľavy na dani sa potom vypočíta podľa vzorca:

$$\text{daňová úľava} = \text{pomerná časť základu dane} \\ \times (\text{sadzba dane}/100)$$

Celková výška takto poskytnutej investičnej po- moci je limitovaná zhora. V rozhodnutí o schvále- ní investičnej pomoci je daná úplná výška úľavy na dani, ktorú si môže daňový subjekt uplatniť spolu za všetky zdaňovacie obdobia. Pozitívne je, že výška úľavy na dani sa nemení v prípade, že da- ňovník v dodatočnom daňovom priznaní uvedie vyššiu alebo nižšiu daň, ako bola uvedená v da- ňovom priznaní, ani v prípade, ak mu túto daň vyrubi daňový úrad.

Prvým zdaňovacím obdobím, za ktoré si daňov- ník môže uplatniť nárok na úľavu, je to, v ktorom mu bolo doručené rozhodnutie o schválení in- vestičnej pomoci. Potom má právo uplatniť si túto úľavu počas desiatich bezprostredne po sebe na- sledujúcich zdaňovacích období. Prvé zdaňova- cie obdobie sa predĺžilo z piatich na desať rokov vzhľadom na to, že investori majú počas prvých piatich rokov veľmi vysoké odpisy, čiže neboli schopní efektívne využiť túto formu daňovej úľavy v päťročnom období. Pre investorov je predĺženie tohto obdobia na desať rokov určite atraktívnejšie. V prípade, že v prvom roku vychádza daňovníkovi len veľmi nízka úľava na dani, môže sa rozhodnúť, že ju neuplatní. Zákon mu totiž umožňuje začať čerpať úľavu až po troch rokoch, ktoré uplynuli

od vydania rozhodnutia o poskytnutí úľavy. Vtedy začína plynúť desaťročné obdobie, počas ktorého má na úľavu nárok, po skončení tohto obdobia nárok automaticky zaniká. Celková hodnota da- ňovej úľavy sa uvádza v rozhodnutí o schválení investičnej pomoci. Jej výška sa vypočíta rovnako ako v predchádzajúcej právnej úprave ako per- cento z oprávnených investičných nákladov. Pe- ňážné prostriedky získané prostredníctvom úľavy na dani je daňovník povinný použiť na účely súvi- siace s investičným zámerom.

Na rozdiel od predchádzajúcej právnej úpravy⁷ je daňovník povinný počas zdaňovacích období, za ktoré si uplatňuje úľavu na dani, odpočítať od základu dane daňovú stratu alebo časť daňovej straty. Táto povinnosť nie je pre príjemcu veľmi výhodná, pretože sa tým znižuje koeficient a v ko- nečnom dôsledku aj výška uplatneného nároku na daňovú úľavu.

Prijímateľ musí dodržať tiež nasledujúce osobit- né podmienky čerpania daňového úveru:

- daňovník je nútený využiť všetky ustanovenia zákona znižujúce základ dane, na ktoré mu vzniká nárok, a to najmä uplatnením:
 - odpisov, v období uplatňovania úľavy na dani nie je možné prerušiť odpisovanie hmotného majetku,
 - opravných položiek a rezerv,
- daňovník si nemôže uplatniť úľavu na dani pri zrušení bez likvidácie, pri vstupe do likvidácie, pri vyhlásení konkurzu alebo pri zrušení alebo pozastavení podnikateľskej činnosti,
- príjemca je povinný pri vyčíslení základu dane vo vzájomnom obchodnom vzťahu so závislou osobou dodržiavať princíp nezávislého vzťa- hu, t. j. používať pri vzájomných obchodných vzťahoch so závislou osobou ceny používané medzi nezávislými osobami v porovnateľných obchodných vzťahoch.

Ak daňovník nesplní niektorú z ustanovených podmienok, nárok na daňovú úľavu mu zaniká a súčasne je povinný sumu uplatnenej úľavy vrátiť za celé obdobie jej čerpania.

Výhodou súčasnej právnej úpravy je, že pri vý- počte úľavy za zdaňovacie obdobie sa používa kumulovaná výška oprávnených nákladov, teda nielen tie náklady, ktoré investorovi vznikli v da- nom období, ale celkové oprávnené náklady, ktoré mal od doručenia predbežného rozhodnu- tia o splnení podmienok na poskytnutie daňovej úľavy. Tým sa umožňuje investorovi v danom zdaňovacom období čerpať vyššiu čiastku úľavy, ako by čerpal, keby sa do úvahy brali len náklady daného obdobia.

Negatívom je však pomerne zložitý spôsob vý- počtu v porovnaní s § 35 zákona č. 366/1999 Z. z., ktorý vyžaduje zistenie výšky vlastného imania, oprávnených nákladov, koeficientu a pomernej časti základu dane. Výpočet úľavy na základe ko- eficientu je pre príjemcu úľavy na dani menej vý- hodný, ako bol systém čerpania podľa § 35 zákona č. 366/1999 Z. z. Daňovník si musí čerpanie úľavy naplánovať, pričom si ročne uplatňuje menšiu čiastku. Za oprávnené náklady možno podľa zá-

⁷ § 35 zákona č. 366/1999 Z. z. o da- niach z príjmov.

⁸ § 35 zákona č. 366/1999 Z. z. o da- niach z príjmov.

- 9 Schwarz, J. a kol.: *Analýza investičných pobídek v České republice*. Praha: Národohospodářská fakulta Vysoké školy ekonomické, 2007, 81 s. Dostupné na <http://download.mpo.cz/net/32013/35445/388865/priloha001.pdf>.
- 10 Bromstrom, M. – Kokko, A.: *The Economics of Foreign Direct Investment Incentives*. CAMBRIDGE, MA, USA, NBE WORKING PAPER SERIES, 2003. Dostupné na <http://www.nber.org/papers/w9489.pdf>.
- 11 Guisinger, S.: *Host country policies to attract and control foreign investment*, s. 402 – 403. In: LALL, S. – DUNNING, J. H. et al. 1993. *Transnational Corporations and Economic Development*. Routledge, 1993. 428 p. ISBN 0415085543.
- 12 <http://ekonomika.etrend.sk/svet/studovat-finance-je-mrhanie-talentom-2.html> (5. 10. 2012).
- 13 <http://moje.hnonline.sk/node/2000> (29. 9. 2012).
- 14 <http://blog.etrend.sk/robert-huran/2011/12/13/investicna-pomoc-nielen-pre-samsung-je-protizakonna/> (3. 10. 2012).
- 15 Sobeková Majková, M. – Vincúrová, Z.: *Analýza vývoja poskytovania štátnej pomoci v podmienkach Slovenskej republiky*. In: *Ekonomía a podnikanie, vedecký časopis Fakulty ekonomie a podnikania Paneurópskej vysokej školy*, 2/2011, s. 163, ISSN 1337-4990.

kona považovať len tie, ktoré boli vynaložené po vydaní písomného potvrdenia o splnení podmienok na poskytnutie investičnej pomoci, hoci podľa § 35 zákona č. 366/1999 Z. z. boli za oprávnené náklady uznané aj tie, ktoré daňovníkovi vznikli už po podaní žiadosti o investičnú pomoc. Prijemca preto musí počkať s realizáciou investície až do doručenia potvrdenia alebo sa musí zriecť nároku na uplatnenie úľavy na tie náklady, ktoré mal už pred vydaním potvrdenia.

DISKUSIA A ZÁVERY

V príspevku sme poukázali na legislatívny vývoj v oblasti poskytovania úľav pri zdaňovaní príjmov právnických osôb. Uviedli sme niektoré úľavy na dani, ktoré boli v SR právne upravené v období pred zavedením tzv. rovnej dane, ako aj po zavedení tzv. rovnej dane a poukázali sme aj na niektoré pozitíva a negatíva uvedených právnych úprav.

Daňovými úľavami ako formou investičných stimulov sa zaoberajú mnohí odborníci, pričom názory na ich opodstatnenosť či efektívnosť využívania sa rôznia. Niektoré si teraz uvedieme.

Podľa Schwarza sú investičné stimuly selektívnou podporou vybraným investorom, ktorí spĺňajú špecifické kritériá (či už pevne dané alebo stanovené ad hoc), v danej ekonomike rozdeľujú investorov na dve skupiny – tých, na ktorých sa vzťahujú všeobecné pravidlá a tých, ktorí majú oproti prvej skupine výhodu investičných stimulov, najčastejšie v podobe daní alebo priamej úľavy.⁹ Blostrom a Kokko uvádzajú, že investičné stimuly sa môžu využiť na prekonanie rôznych diskriminačných administratívnych prekážok, ktorým zahraniční investori čelia v danej ekonomike. Súčasne však upozorňujú na to, že použitie investičných stimulov je v tomto prípade len druhou najlepšou voľbou. Prvou je pokúsiť sa diskriminujúce praktiky eliminovať, prípadne ich úplne odstrániť.¹⁰ Možno sa stretnúť aj s názormi, že určité formy investičných stimulov sú neúčinné alebo pôsobia dokonca kontraproduktívne, pretože potreba ponúkať ich môže byť pre investora signálom slabšej celkovej úrovne investičného prostredia v danej krajine.¹¹

Dilemou a často diskutovanou témou ostáva, či je pre štát výhodnejšie podporovať prostredníctvom investičných stimulov, z ktorých podstatnú položku tvoria daňové úľavy, veľké alebo malé podniky. Po vstupe Slovenska do EÚ bola tendencia podporovať veľké podniky (najmä z oblasti automobilového priemyslu), pričom sa argumentovalo najmä tým, že dokážu zamestnať veľké počty pracovníkov a popri nich vznikne tiež veľa subdávateľských firiem, ktoré zamestnajú ďalších ľudí. Samozrejme, že takto štát ušetrí za stovky nových pracovníkov, ktorým nebude musieť vyplácať podporu v nezamestnanosti. Najmä zahraniční investori sa však po uplynutí obdobia, ktoré majú stanovené v investičnej zmluve, môžu rozhodnúť, že odídu do regiónu s lacnejšou pracovnou silou, prípadne budú žiadať ďalšie stimuly na udržanie pracovných miest.

Ekonom Milan Zelený hovorí tomuto úkazu Cirkus Humberto. Podľa neho za normálnych trhových podmienok by sem tí investori nikdy nešli. Štát robí chybu, že dáva peniaze podnikom, aby šli niekam, kde to pre nich vlastne nie je výhodné. A oni tam, samozrejme, zostanú iba dovtedy, kým majú dočasnú výhodu, potom sa poberú do iného regiónu. Aj cirkus zostane v meste na určitý čas, a nie každý si uvedomuje, že raz odíde do ďalšieho mesta. A teda podnikatelia alebo aj samo mesto, ktoré sa rozširuje preto, že tam cirkus je, nakoniec skončia s otvorenými ústami.¹²

Daňové úľavy kritizujú aj mnohí ďalší odborníci najmä preto, že narušajú trhové prostredie a z dlhodobého hľadiska prakticky nič neriešia. Boje o zahraničné investície poskytovaním čo najlepších výhod považujú za diskriminačné, fiškálne negatívne, ekonomicky neobhájiteľné, a to najmä v čase liberalizácie svetového obchodu. Keďže sú tieto výhody ekonomicky a právne originálne a individuálne, znevýhodňujú všetky ostatné konkurenčné subjekty. Zvýhodnené sú napríklad priemyselné podniky, technologické centrá, centrá strategických služieb a podniky poskytujúce služby v cestovnom ruchu. Uprednostňovanie jedného odvetvia pred iným môže byť demotivujúce pre podniky, ktoré nespádajú do tohto okruhu. V odvetví spôsobuje narušenie konkurencieschopnosti medzi spoločnosťami, ktorým bola poskytnutá daňová úľava, a ostatnými spoločnosťami. Podľa Petra Bologna by „multilaterálna dohoda znemožňujúca zvýhodňovať takýmto spôsobom odstránila nezmysly smerujúce k vyššej rozpočtovej záťaži. Podnik sa predsa o investícii rozhoduje na základe trhových príležitostí. Až pri rozhodovaní o geografickom umiestnení je faktorom daňový stimul. Ak by sa neposkytoval nikde, investor by sa rozhodol pre krajinu, ktorá vyhovuje podľa objektívnych kritérií. Tými kritériami sú ekonomika krajiny a všetko, čo na ňu vplyva. Preto by sa zahraniční investori stali tými, ktorí by vlády motivovali k rozvíjaniu trhovej ekonomiky, konkurencieschopnosti a v podstate všetkých kritérií, ktoré v konečnom dôsledku ovplyvňujú životnú úroveň obyvateľstva. Dnes ekonomike z dlhodobého hľadiska skôr škodia.“¹³

Róbert Huran zastáva názor, že ak už máme štátne stimuly, tak tie musia byť nasmerované na podporu tých produktov a služieb, ktoré nenarušajú konkurenciu, a do produktov, v ktorých nie sme, ale môžeme byť sebestační (od potravín až po predražené zdravotnícke technológie). Adresátom by mali byť najmä spoločnosti, ktoré vlastnia naši občania (malé a stredné firmy).¹⁴ Efektívitu poskytovanej štátnej pomoci v SR skúmajú Monika Sobeková Majková a Zuzana Vincúrová, ktoré konštatujú, že: „... podporou malých a stredných podnikov sa vytvorí stabilná ekonomická vrstva. Táto skupina podnikov zamestnáva až dve tretiny obyvateľstva a tvorí 99% zo všetkých podnikov. Malé a stredné podniky pomerne pružne reagujú na zmeny na trhu a sú nositeľmi inovácií (tie sú jedným z najdôležitejších faktorov rastu konkurencieschopnosti ekonomiky). Menšie podniky sú odolnejšie voči recesii.“¹⁵

Uplatňovanie daňových úľav ako prostriedku regionálnej pomoci v SR je však všeobecne značne problematické, keďže zaostávajúce regiony majú okrem problému s nezamestnanosťou často aj problém so základnou vybavenosťou územia. To môže ovplyvniť konečné rozhodnutie investorov, ktorí skôr uprednostnia regióny s vyššou úrovňou infraštruktúry, s lepšou úrovňou verejných služieb a pod. Potom sa ťažko naplnia základný cieľ regionálnej štátnej pomoci, a to vyrovnávať rozdiely medzi regiónmi.

Riaditeľ Nadácie F. A. Hayeka Matúš Pošvanc ponúka návrh, ako sa zo závislosti od investičnej pomoci oslobodiť: „Lepšie by bolo, keby sa nezvyšovali dane a odvody. Malo by to pozitívny a plošný vplyv aj na malé a stredné podniky, nielen na vybrané veľké firmy.“¹⁶ S týmito slovami sa stotožňuje aj tajomník Republikovej únie zamestnávateľov Martin Hošťák: „Najlepším stimulom je zlepšovanie kvality podnikateľského prostredia. Znamená to spružnenie Zákonníka práce a zníženie daňovo-odvodového zaťaženia.“¹⁷

Analytici sú však presvedčení, že Slovensku sa oplatí dať firmám dotácie, prípadne poskytnúť daňové prázdniny. Podľa analytika UniCredit Bank Dávida Derenika môžu stimuly vyzeráť na prvý pohľad pre štát ako nevýhodné. Keďže však Slovensko trápí vysoká nezamestnanosť, je dôležitejšie vytvárať nové pracovné miesta ako naplňať štátnu kasu. S rastom zamestnanosti totiž prichádzajú pre štát aj peniaze. Podľa Derenika môžu stimuly sčasti trh deformovať. „Avšak ak sú rozumne nastavené a podporujú najmä výrobu s vysokou pridanou hodnotou, môžu byť pozitívom generujúcim rýchlejší rast produktu na obyvateľa.“¹⁸ „Priame zahraničné investície so sebou prinášajú nové pracovné miesta. Ak sa v nich zamestnávajú ľudia, ktorí boli predtým bez práce, znižuje to nielen nároky

na štátnu sociálnu sieť, ale prináša to aj posilnenie príjmov dane z príjmu fyzických osôb,“ vysvetľuje zase analytik Volksbank Slovensko Vladimír Vaňo.¹⁹

Podľa ekonómov je dôležité, aby vláda nelákala len firmy, ktoré sa zamieravajú výlučne na pásovú výrobu, ale spoločnosti, ktoré dokážu do krajiny priniesť aj pridanú hodnotu.

Realita na Slovensku je taká, že za osem rokov sa schválili investorom stimuly za takmer 1,2 mld. €. Od roku 2002 do roku 2010 slovenské vlády podporili 108 investičných projektov v hodnote šiestich miliárd eur. Vďaka nim sa vytvorilo zhruba 41 tisíc nových pracovných miest.²⁰

V súčasnosti požiadala štát o investičné stimuly vo forme daňových úľav v objeme 25,4 mil. € spoločnosť Mondi SCP, a. s.²¹, ktorá plánuje vo svojom ružomberkom závode investovať do zvýšenia výrobných kapacít celulózy 95 mil. €. Ministerstvo hospodárstva SR s poskytnutím investičnej pomoci súhlasilo. Realizáciou investičného zámeru sa zvýši výroba celulózy o 25 tisíc ton za rok, pričom sa vytvoria predpoklady na ďalšie zvyšovanie kapacity výroby až o celkovo 50 tisíc ton za rok. Vďaka tomuto investičnému projektu nevzniknú nové pracovné miesta. Investor však zachová po dobu šiestich rokov od ukončenia investície necelých 770 pracovných miest, ktoré by pre zvyšovanie efektivity výroby celulózy a papiera boli zrušené.²²

Na záver možno konštatovať, že napriek niektorým negatívnym vplyvom majú úľavy na dani ako prostriedok štátnej pomoci svoje opodstatnenie, a to najmä v období hospodárskej recesie, keď môžu mnohým firmám pomôcť prežiť. V období s rýchlo rastúcou nezamestnanosťou a poklesom výkonnosti ekonomiky je dôležité podporiť podnikateľov, resp. udržať dostatočný počet zamestnávateľov.

Použité zdroje:

1. Bromstrom, M. – Kokko, A.: The Economics of Foreign Direct Investment Incentives. CAMBRIDGE, MA, USA, NBE WORKING PAPER SERIES, 2003.
2. Guisinger, S.: Host country policies to attract and control foreign investment, s. 402 – 403. In: LALL, S. – DUNNING, J. H. et al. 1993. Transnational Corporations and Economic Development. Routledge, 1993. 428 p. ISBN 0415085543.
3. Schwarz, J. a kol.: Analýza investičných pobídek v České republice. Praha: Národohospodárská fakulta Vysoké školy ekonomické, 2007.
4. Sobeková Majkiová, M. – Vincúrová, Z.: Analýza vývoja poskytovania štátnej pomoci v podmienkach Slovenskej republiky. In: Ekonomía a podnikanie, vedecký časopis Fakulty ekonomie a podnikania Paneurópskej vysokej školy, 2/2011, s. 152-164, ISSN 1337-4990.
5. Uramová, M.: Daňové stimuly – možnosti ich využitia v daňovom manažmente podniku. Bakalárska práca, školiteľ: Ing. Ivona Ďurinová, PhD., EU v Bratislave, 2009.
6. Úradný vestník Európskej únie: nariadenie Komisie (ES) č. 1628/2006 o uplatňovaní článkov 87 a 88 zmluvy na národnú regionálnu investičnú pomoc.
7. Zákon č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci v znení neskorších predpisov.
8. Zákon č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov.
9. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
10. <http://hnonline.sk>
11. <http://financie.etrend.sk>
12. <http://aktualne.atlas.sk>
13. <http://spravy.pravda.sk>

16 <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-57199930-velkopodnikatel-filo-chce-pomoc-od-statu> (28. 8. 2012).

17 <http://hnonline.sk/ekonomika/c1-57199930-velkopodnikatel-filo-chce-pomoc-od-statu> (28. 8. 2012).

18 <http://aktualne.atlas.sk/firmy-na-slovensko-lakaju-nielen-statne-dotacie/ekonomika/slovensko-a-ekonomika/> (5. 10. 2012).

19 <http://aktualne.atlas.sk/firmy-na-slovensko-lakaju-nielen-statne-dotacie/ekonomika/slovensko-a-ekonomika/> (5. 10. 2012).

20 <http://aktualne.atlas.sk/investori-si-budu-moct-uzivat-dlhšie-danove-prazdniny/ekonomika/slovensko-a-ekonomika/> (5. 10. 2012).

21 Akciová spoločnosť Mondi SCP Ružomberok vznikla zápisom do Obchodného registra SR v októbri 1995, ešte pod obchodným menom Severoslovenské celulózy a papierne, a. s. Podnik sa orientoval a orientuje na výrobu papiera a lepenky, ako aj na výrobu kancelárskych a školských potrieb z papiera. V roku 2004 sa firma stala súčasťou skupiny Mondi, ktorá s 51-percentným podielom vlastní závod spoločne so slovenským akcionárom Eco-Invest, a. s., ktorý vlastní zvyšných 49% akcií.

22 http://spravy.pravda.sk/mondi-scp-si-pyta-od-statu-stimuly-za-25-milionov-eur-fyp-sk_ekonomika.asp?c=A120827_160606_sk_ekonomika_p01#ixzz28fACkrNI (4. 10. 2012).

Finančno-právne aspekty vyplácania náhrad za nedostupné vklady

JUDr. Simona Heseková Bojmírová
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Otázka ochrany vkladov sa v súčasnosti dostáva čoraz viac do popredia v priamej úmere s potrebou zabezpečenia stability a efektivity fungovania bankových systémov. Snaha o zabezpečenie finančnej stability v rámci Európy sa prejavuje nielen v unifikáčnych tendenciách v Európskej únii, ktoré sú v súčasnom období príznačné najmä snahou o vytvorenie bankovej únie, ale aj mimo krajín Európskej únie, v rámci spolupráce medzinárodných organizácií zameraných na stanovenie štandardov ochrany vkladov, ako aj Bazilejského výboru pre bankový dohľad. Proces vyplácania náhrad za nedostupné vklady predstavuje významnú súčasť systému garancie ochrany vkladov v bankách, v ktorom v konečnom dôsledku kulminuje celý prístup k ochrane vkladov v danej krajine a zároveň sa v ňom odráža reálna miera efektívnosti jednotlivých mechanizmov, ako aj miera garancie, ktorú daná krajina zahrnuje do svojej legislatívy. Článok sa zaoberá problematikou procesu vyplácania náhrad v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky, Českej republiky a Ruskej federácie.¹

¹ Článok vznikol v rámci riešenia projektu Grant UK č. 553/2012.

² Borowska K.: Polski system gwarantowania depozytów a dyrektywa Unii Europejskiej 94/19/EEC / K. Borowska, M. Grzybowski, M. Safjan // Glosa. 1998. No 2-3.

³ Sidak, M.: Finansovo-právne reholjuvanja bankovskych vidnosyn v Jevropejs'komu Sojuzi ta krajinach schidnoji Jevropy: porivnjalnyj analiz. Užhorod: Lira, 2010, s. 230.

⁴ Федеральный закон от 23.12.2003 N 177-ФЗ (ред. от 03.12.2011) О страховании вкладов физических лиц в банках Российской Федерации.

ZÁKLADNÉ PRINCÍPY OCHRANY VKLADOV

Systém ochrany vkladov v Slovenskej republike, Českej republike a v Ruskej federácii sa vyznačuje spoločným prístupom k ochrane vkladov prostredníctvom zriadenia orgánu, ktorý kumuluje príspevky bánk pre prípad, že sa vklady stanú nedostupnými. Významnou spoločnou charakteristickou črtou daných právnych poriadkov je aj povinná účasť bánk na ochrane vkladov. V Slovenskej republike je systém ochrany vkladov založený na Fonde ochrany vkladov, ktorý bol zriadený zákonom č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov v znení neskorších predpisov ako právnická osoba, ktorá sa zapisuje do obchodného registra. Fond ochrany vkladov nie je štátnym fondom podľa zákona č. 303/1995 Z. z. o rozpočtových pravidlách a nie je financovaný zo štátneho rozpočtu. V rámci svojej činnosti vydáva všeobecné podmienky vyplácania náhrad, v ktorých sa zohľadňujú ustanovenia zákona o ochrane vkladov a v úzkej spätosti aj novela smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 94/19/ES z 30. mája 1994² o systémoch ochrany vkladov v platnom znení³. Všeobecné podmienky vyplácania náhrad musia obsahovať najmä podrobnosti o postupe pri uplatňovaní práva na náhradu a o spôsobe preukazovania práva na náhradu, pričom podliehajú predchádzajúcemu súhlasu Národnej banky Slovenska.

V Českej republike ako orgán kumulujúci prostriedky bánk vystupuje Fond poistenia vkladov. Tak ako Fond ochrany vkladov, ani Fond poistenia vkladov nie je štátnym fondom a nevzťahujú sa naň osobitné predpisy o poistení. Fond poistenia vkladov je právnickou osobou, ktorá sa zapisuje do obchodného registra. Bol zriadený na základe zákona č. 156/1994 Sb., ktorým sa mení

a dopĺňa zákon č. 21/1992 Sb. o bankách v znení neskorších predpisov. Na rozdiel od slovenskej právnej úpravy tak právna úprava ochrany vkladov a tým aj právne vymedzenie postavenia Fondu poistenia vkladov je integrálnou súčasťou zákona o bankách a nie je upravené v samostatnom právnom predpise.

Ekvivalent orgánu na ochranu vkladov podľa slovenskej a českej právnej úpravy predstavuje v Ruskej federácii Agentúra pre poistenie vkladov (Государственная корпорация Агентство по страхованию вкладов) zriadená zákonom⁴ č. 177-03 o poistení vkladov fyzických osôb v bankách Ruskej federácie.

Zloženie riadiacich orgánov Fondu ochrany vkladov, Fondu poistenia vkladov, ako aj Agentúry pre poistenie vkladov odráža participáciu bánk, centrálnej banky a ministerstva danej krajiny.

Najvyšším orgánom Fondu ochrany vkladov je rada fondu, ktorá sa skladá zo siedmich členov so štvorročným funkčným obdobím. V zložení jej členov sa odráža participácia bánk, ktoré majú povinnú účasť na systéme ochrany vkladov, dozorná funkcia Národnej banky Slovenska a zastúpenie Ministerstva financií SR. Troch členov rady volia a odvolávajú zástupcovia bánk, na ktoré sa vzťahuje povinnosť uhrádzať príspevky do fondu. Dvoma členmi rady sú zástupcovia Národnej banky Slovenska, ktorých vymenúva a odvoláva jej guvernér. Poslední dvaja členovia rady sú zástupcovia Ministerstva financií SR, ktorých zo zamestnancov Ministerstva financií SR vymenúva a odvoláva minister financií.

V Českej republike je riadiacim a zároveň jediným orgánom Fondu poistenia vkladov správna rada. Zloženie jej členov odráža vplyv Českej národnej banky, ktorá navrhuje zo svojich zamest-

nancov minimálne jedného člena správnej rady; vplyv bánk, z ktorých predstavenstiev sú menovaní minimálne dvaja členovia správnej rady, a v neposlednom rade vplyv Ministerstva financií ČR, ktorý sa odráža v jeho oprávnení schvaľovať štatút fondu upravujúci podrobnosti o činnosti a pôsobnosti fondu, ktorý vydáva správa rada.

Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch právnych úprav, v zložení členov najvyššieho orgánu Agentúry pre poistenie vkladov v Ruskej federácii, rady riaditeľov, absentuje zastúpenie bánk, ktoré majú povinnú účasť na ochrane vkladov. Rada riaditeľov sa skladá z 13 členov, pričom sedem z nich tvoria predstavitelia vlády Ruskej federácie, päť členov tvoria zástupcovia Centrálny banky Ruskej federácie a zo zákona je posledným členom generálny riaditeľ agentúry.

Aj keď právna úprava v Českej republike a v Ruskej federácii používa pojem poistenie, princíp ochrany vkladov v porovnaní so slovenskou právnou úpravou zostáva nezmenený. Povinnosť zúčastniť sa na takomto poistení vyplýva bankám priamo zo zákona a obdobne ako v slovenskej právnej úprave je systém ochrany vkladov založený na kumulácii finančných príspevkov bánk pre prípad nedostupnosti vkladov alebo, v súlade s právnym poriadkom Českej republiky a Ruskej federácie, pre prípad poistnej udalosti.

MIERA OCHRANY VKLADOV

Miera ochrany vkladov sa v rámci právnych poriadkov jednotlivých štátov vyznačuje značnými odlišnosťami, ktoré sa prejavujú jednak v okruhu vkladateľov, ktorí požívajú ochranu svojich vkladov v bankách, výškou garancie náhrad za nedostupné vklady, ako aj samotným procesom vyplácania náhrad. Najširšiu ochranu vkladov z aspektu okruhu osôb, ktorým je garantovaná ochrana vkladov, poskytuje česká právna úprava. Garantuje ochranu vkladov tak fyzickým, ako aj právnickým osobám bez limitujúcich faktorov, ktoré obsahuje zákon o ochrane vkladov Slovenskej republiky.

Z hľadiska poskytnutia ochrany vkladateľom nasleduje slovenská právna úprava, ktorá poskytuje nepochybne širšiu ochranu vkladov ako zákon o poistení vkladov fyzických osôb v bankách v Ruskej federácii, a poskytuje ochranu vkladov tak fyzickým, ako aj právnickým osobám. Pri právnických osobách zákon o ochrane vkladov obsahuje viaceré limitujúce ustanovenia. Medzi právnické osoby, ktoré požívajú ochranu vkladov, patria napr. nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby alebo združenia občanov, ako aj obchodné spoločnosti a družstvá v rámci zákonom stanovených podmienok. Zároveň zákon negatívne určuje okruh právnických osôb, na ktorých vklady sa ochrana nevzťahuje. Medzi takéto osoby patria banky, poisťovne, zaistovne, dôchodkové správovské spoločnosti vrátane majetku v dôchodkovom fonde, doplnkové dôchodkové spoločnosti vrátane majetku v doplnkovom dôchodkovom fonde, poštový podnik, burza cenných papierov,

komoditná burza a pod. Ochrana vkladov sa nevzťahuje ani na vklady slovenských právnických osôb alebo zahraničných právnických osôb, ktoré majú čo len čiastočne rovnaký predmet činnosti ako niektorá z právnických osôb, ktorá zo zákona nepožíva ochranu vkladov. S obdobnou úpravou sa stretávame aj v českej právnej úprave v zákone o bankách, v súlade s ktorým poistené nie sú pohľadávky z vkladov bánk, zahraničných bánk, finančných inštitúcií, zdravotných poisťovní a štátnych fondov okrem zákonom stanovených prípadov. Poistené tak isto nie sú pohľadávky z vkladov, ktoré je banka oprávnená sčasti zahrnúť do svojho kapitálu. Aj keď obchodné spoločnosti a družstvá požívajú v slovenskej právnej úprave garanciu ochrany vkladov, zákon o ochrane vkladov stanovuje obmedzenie, ktoré spočíva tom, že v prípade, ak je obchodná spoločnosť povinná podľa osobitného právneho predpisu mať účtovnú závierku overenú auditorom⁵, alebo ak banke alebo pobočke zahraničnej banky, v ktorej má uložený vklad, nedoručila v lehote najneskôr 15 dní po skončení účtovného obdobia, za ktoré táto obchodná spoločnosť zostavuje účtovnú závierku, jednoznačné písomné oznámenie, či musí alebo nemusí mať účtovnú závierku overenú auditorom, na jej vklady v bankách sa ochrana nevzťahuje.⁶

Najnižšiu mieru ochrany vkladov poskytuje právna úprava Ruskej federácie. Ruská právna úprava na rozdiel od slovenskej limituje okruh osôb, ktoré požívajú ochranu peňažných prostriedkov zverených bankám, výhradne na fyzické osoby. Vkladateľom je podľa ruskej právnej úpravy občan Ruskej federácie, cudzinec alebo osoba bez štátnej príslušnosti, ktorá uzavrela s bankou zmluvu o bankovom vklade alebo zmluvu o bankovom účte, ako aj osoba, v prospech ktorej bol vklad urobený. V nadväznosti na dané ustanovenie je dôležité spomenúť, že ruská právna úprava nielen zužuje okruh vkladateľov na fyzické osoby, ale aj v rámci fyzických osôb ako vkladateľov obsahuje viaceré limitujúce faktory. Ochrana sa nevzťahuje na vklady fyzických osôb, ktoré podnikajú bez vytvorenia právnickej osoby, ak boli vklady urobené alebo vložené na účty, ktoré slúžia na výkon ich podnikateľskej činnosti alebo ak boli vklady vložené v súvislosti s ich podnikateľskou činnosťou, a tak isto vklady advokátov, notárov a iných fyzických osôb, ktoré vykonávajú tzv. slobodné povolania, ak tieto vklady súvisia s výkonom ich činnosti alebo sú vložené na účtoch, ktoré slúžia na výkon ich činností. V porovnaní so slovenskou právnou úpravou ide o podobné vymedzenie osôb požívajúcich ochranu vkladov, aké obsahoval zákon o ochrane vkladov pred prijatím jeho novely v roku 2001.

Pri porovnaní právnej úpravy výšky garancie ochrany vkladov v Slovenskej republike, v Českej republike a v Ruskej federácii sa viac ako v iných otázkach dostáva do popredia vplyv legislatívy Európskej únie, ktorý sa zákonite odráža aj v zákone o ochrane vkladov, v zákone o bankách a kulinuje v rozdielnych výškach garančného krytia

⁵ V súlade so zákonom č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve musí mať riadnu individuálnu účtovnú závierku a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku overenú auditorom obchodná spoločnosť, ak povinne vytvára základné imanie, a družstvo, ak ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie sú splnené aspoň dve z nasledujúcich podmienok a to, že celková suma majetku spoločnosti presiahla 1 000 000 eur alebo čistý obrat spoločnosti presiahol 2 000 000 eur, alebo ak priemerný prepočítaný počet zamestnancov v jednom účtovnom období presiahol 30 zamestnancov. Riadnu a mimoriadnu individuálnu účtovnú závierku musí mať overenú auditorom aj obchodná spoločnosť a družstvo, ktorých cenné papiere sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu alebo ktorým túto povinnosť ustanovuje iný osobitný predpis.

⁶ V praxi to znamená, že pokiaľ napr. spoločnosť s ručením obmedzeným, ktorá zo zákona nie je povinná mať účtovnú závierku overenú auditorom a ktorá nemá predmet činnosti ani sčasti rovnaký ako právnické osoby, ktoré sú vylúčené z ochrany vkladov, nedoručila v zákonom stanovenej lehote oznámenie o tejto skutočnosti banke alebo pobočke zahraničnej banky, nepožíva takúto ochranu, aj keď zo zákona by spĺňala všetky podmienky, aby mohla byť chráneným vkladateľom, a jej vklady v prípade ich nedostupnosti nie sú garantované.

7 Pihera, V., Smutný A., Sýkora, P.: Zákon o bankách: komentár. 1 vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 375.
8 Pihera, V., Smutný A., Sýkora, P.: Zákon o bankách: komentár. 1 vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 376.

vo vybraných krajinách. Legislatívny rámec ochrany vkladov je obsiahnutý v smernici Európskeho parlamentu a Rady EÚ z 30. 5. 1994 o systémoch ochrany vkladov č. 94/19/ES, ktorá bola upravená a doplnená smernicou č. 2009/14/ES. Slovenská právna úprava a česká právna úprava tak poskytujú chráneným vkladateľom krytie do výšky vkladu, najviac však vo výške 100 000 eur. Čo sa týka právnej úpravy Ruskej federácie, v súlade so zákonom o poistení vkladov fyzických osôb má vkladateľ nárok na náhradu vo výške 100 % chráneného vkladu, najviac však do sumy 700 000 rubľov, čo predstavuje po zaokrúhlení približne 17 680 eur. Ide teda o pomerne nižšiu výšku garancie ochrany vkladov, ako poskytuje slovenská právna úprava po implementácii novely smernice o systéme ochrany vkladov.

NEDOSTUPNOSŤ VKLADU A ZAČATIE PROCESU VYPLÁCANIA NÁHRAD

Pre proces vyplácania náhrad za chránené nedostupné vklady (ďalej len nedostupné vklady), ako aj pre výpočet sumy náhrady za nedostupný vklad je vo všetkých uvedených právnych úpravách rozhodujúci deň, keď sa vklady stali nedostupnými, resp. keď nastala poisťná udalosť. K tomuto dňu, ktorý je rozhodujúci pre výpočet náhrad za nedostupné vklady, zaniká nielen právo vkladateľov disponovať so svojimi vkladmi v bankách, ale jednotlivé právne úpravy k nemu viažu aj plynutie lehôt významných v procese výplaty náhrad.

V súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky sa vklady stávajú nedostupnými, ak sú uložené v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, ktorá bola vyhlásená za neschopnú vyplácať vklady, alebo ak sú uložené v banke alebo v pobočke zahraničnej banky, v ktorej bolo pozastavené nakladanie s vkladmi v dôsledku rozhodnutia konkurzného súdu vydaného v konkurznom konaní, ak sa toto rozhodnutie stalo vykonateľným pred vyhlásením banky za neschopnú splácať vklady. Banka je povinná takéto vykonateľné rozhodnutie súdu o pozastavení nakladania s vkladmi bezodkladne predložiť Fondu ochrany vkladov a Národnej banke Slovenska. Podľa zákona o ochrane vkladov Národná banka Slovenska vyhlási banku za neschopnú vyplácať vklady do troch pracovných dní od doručenia oznámenia, že banka nie je schopná vyplácať vklady počas 48 hodín, napriek použitiu svojich likvidných prostriedkov vrátane povinnej minimálnej rezervy, ak sa preukáže trvalý nedostatok likvidity banky alebo ak sa nenájdu možnosti na odstránenie dočasného nedostatku likvidity. Národná banka Slovenska môže banku vyhlásiť za neschopnú vyplácať vklady aj z vlastného podnetu, ak zistí vznik daných skutočností bez toho, že by jej to banka oznámila, a to do troch pracovných dní odo dňa zistenia týchto skutočností.

Rozhodujúcim okamihom pre začatie procesu vyplácania náhrad z Fondu poistenia vkladov je v súlade s českým zákonom o bankách písomné oznámenie Českej národnej banky Fondu poistenia vkladov o neschopnosti určitej banky

„splniť svoje záväzky voči oprávneným osobám za zákonných a zmluvných podmienok“.⁷ Deň, keď fond dostane toto oznámenie, sa považuje za rozhodný deň. Česká národná banka zverejní spôsobom umožňujúcim diaľkový prístup (teda najčastejšie prostredníctvom internetu) informáciu o tom, kedy rozhodný deň nastal.

V ustanoveniach oboch právnych poriadkov sa tak prejavuje implementácia smernice č. 94/19/ES o systémoch ochrany vkladov, ktorá otázkou rozhodujúceho momentu v procese vyplácania náhrad rieši prostredníctvom definície „nedostupného vkladu“ ako vkladu, ktorý je v zmysle zákonných a zmluvných podmienok, ktoré sa naň vzťahujú, splatný a má byť vyplatený, ale úverová inštitúcia ho ešte nevyplatila. Príslušné oprávnené orgány súčasne rozhodli, že z ich pohľadu úverová inštitúcia, ktorej sa to týka, nie je schopná v súčasnosti z dôvodov, ktoré priamo súvisia s jej finančnou situáciou splatiť vklad a v súčasnosti ani nemá predpoklady, aby tak mohla urobiť neskôr, alebo súd vydal z dôvodov, ktoré priamo súvisia s finančnou situáciou úverovej inštitúcie rozhodnutie, ktoré spôsobilo pozastavenie schopnosti vkladateľov vznášať požiadavky voči nej, ak by sa toto vyskytlo pred vydaním vyššie spomenutého rozhodnutia. Absenciu ustanovenia v českom právnom poriadku, podľa ktorého nastupuje nedostupnosť vkladu rozhodnutím súdu, ktorého účinky spočívajú v pozastavení schopnosti vkladateľov vznášať požiadavky voči banke, rieši komentár k zákonu o bankách v Českej republike. Podľa neho český zákonodarca pri predmetnom ustanovení smernicu neimplementoval v danom znení, avšak vzhľadom na to, že na banku nie je možné podať insolvenčný návrh pred tým, ako sa jej odoberie licencia, čo môže urobiť iba Česká národná banka, môže tento nesúlad so smernicou byť relevantný iba vo vzťahu k pobočkám „európskych“ zahraničných bánk.⁸

Napriek absencii vplyvu legislatívy Európskej únie sa ruská právna úprava vyznačuje spoločnými črtami s oboma uvedenými právnymi úpravami. Zákon o poistení vkladov fyzických osôb poisťnú udalosť viaže na splnenie jednej z podmienok stanovených zákonom, a to na odobratie bankovej licencie Centrálnou bankou Ruskej federácie alebo na vyhlásenie moratória Centrálnou bankou Ruskej federácie na uspokojovanie veriteľov v súlade so zákonom Ruskej federácie o konkurze finančných inštitúcií (N 40-ФЗ Федеральный закон о несостоятельности (банкротстве) Кредитных организаций). Za poisťnú udalosť sa tak v zmysle zákona považuje moment odobratia bankovej licencie banke alebo začiatok moratória na uspokojovanie veriteľov v súlade so zákonom Ruskej federácie o konkurze finančných inštitúcií.

PRIEBEH VYPLÁCANIA NÁHRAD ZA NEDOSTUPNÉ VKLADY

Proces vyplácania náhrad za nedostupné vklady sa v daných právnych poriadkoch odlišuje jednak stanovením lehôt, v rámci ktorých prebiehajú jednotlivé etapy celého procesu vyplácania náhrad,

a jednak spôsobom, akým dochádza k samotnému vyplácaniu náhrad vkladateľom.

V slovenskej právnej úprave vystupujú do popredia dve lehoty, ktorých dodržanie je podľa zákona o ochrane vkladov pre Fond ochrany vkladov záväzná. Prvá lehota sa viaže na určenie pravidiel vyplácania náhrad, ktoré spočíva v stanovení začatia, trvania, spôsobu a miesta vyplácania náhrad. Zákon o ochrane vkladov stanovuje na určenie daných náležitostí vyplácania náhrad za nedostupné vklady lehotu piatich pracovných dní, odkedy sa vklady stanú nedostupnými. Zároveň zákon o ochrane vkladov ukladá Fondu ochrany vkladov povinnosť doručiť oznámenie o daných skutočnostiach bez zbytočného odkladu dotknutej banke. Po doručení takéhoto oznámenia je banka povinná najbližší pracovný deň uverejniť údaje z oznámenia spolu s rozhodnutím Národnej banky Slovenska o vyhlásení banky za neschopnú splácať vklady alebo s výrokom vykonateľného rozhodnutia súdu o pozastavení nakladania s vkladmi v banke najmä prostredníctvom médií s celoštátnou pôsobnosťou a vo verejných priestoroch banky. Miestom vyplácania náhrad je banka, ktorú fond poveril vyplácaním náhrad za zákonom chránené nedostupné vklady.⁹

Druhá lehotu predstavuje obdobie, počas ktorého musí Fond ochrany vkladov ukončiť vyplácanie náhrad za nedostupné vklady. Táto lehota predstavuje 20 pracovných dní od vyhlásenia banky za neschopnú splácať vklady alebo od doručenia vykonateľného rozhodnutia konkurzného súdu o pozastavení nakladania s vkladmi.

Rovnako ako v slovenskej právnej úprave, aj česká právna úprava garantuje vkladateľom zachovanie dvoch lehôt Fondom poistenia vkladov v procese vyplácania náhrad za nedostupné vklady, pričom prvú lehotu viaže na oznámenie o základných informáciách týkajúcich sa procesu vyplácania náhrad a druhú na samotnú realizáciu procesu vyplácania náhrad. V súlade so zákonom o bankách je Fond poistenia vkladov povinný najneskôr do 12 pracovných dní od rozhodného dňa stanoviť deň začatia, miesto a spôsob vyplácania náhrad a vhodným spôsobom ho uverejniť a upovedomiť o tom Ministerstvo financií ČR a Českú národnú banku. Druhá lehota sa vzťahuje priamo na proces vyplácania náhrad za nedostupné vklady. Fond poistenia vkladov musí byť schopný vyplatiť náhradu oprávneným osobám do 20 pracovných dní od rozhodného dňa. Po súhlasom vyjadrení Českej národnej banky a Ministerstva financií ČR môže Fond poistenia vkladov v mimoriadnych prípadoch túto lehotu predĺžiť najviac o 10 pracovných dní.

Pri komparácii právnej úpravy Slovenskej republiky a Českej republiky sa markantne prejavuje vplyv smernice č. 2009/14/ES, ktorá skrátila lehotu na vyplácanie náhrad z troch mesiacov na 20 pracovných dní, no zároveň sa do popredia dostáva odlišná determinácia povinností fondov v oboch krajinách. Kým podľa slovenskej právnej úpravy je Fond ochrany vkladov povinný ukončiť vyplácanie náhrad najneskôr do 20 pracovných

dní, odkedy sa vklady stali nedostupnými,¹⁰ zákon o bankách v českej právnej úprave stanovuje Fondu poistenia vkladov povinnosť byť v danej lehote „schopný vyplatiť náhradu oprávneným osobám“¹¹. V porovnaní so slovenskou právnou úpravou ide teda o pomerne benevolentnejšiu právnú úpravu. Danú lehotu v českom právnom poriadku však nemožno chápať tak, že je iba vnútornou lehotou pre Fond poistenia vkladov v zmysle dokončenia interných príprav na výplatu, bez vzťahu ku skutočnej splatnosti náhrad. Použitá dikcia zákona preberá znenie čl. 7 smernice č. 94/19/ES, ktorá ukladá členským štátom, že garančné systémy „musia byť schopné vyplatiť“ nedostupné vklady v stanovenej lehote. Smernica touto lehotou rozumie dobu pre výplatu náhrad. V kontexte zákona o bankách je tak nepochybne na mieste eurokonformný výklad. Maximálnou lehotou na výplatu náhrad je teda Fond poistenia vkladov obmedzený pri voľbe dňa začatia vyplácania náhrad, ktorým môže byť najneskôr dvadsiaty pracovný deň po rozhodnom dni. Pokiaľ by sa v danej lehote nezačalo s výplatou náhrad, dostáva sa Fond poistenia vkladov jej uplynutím do omeškania a oprávnené osoby sa môžu domáhať náhrady škody žalobou na súde v súlade s čl. 7 ods. 6 smernice č. 94/19/ES.¹²

Vzhľadom na ohraničenie lehoty samotnej realizácie výplat za nedostupné vklady v slovenskej právnej úprave na 20 pracovných dní sa vkladateľom alebo iným osobám, ktorým vzniklo na vklad právo podľa rozhodnutia príslušného orgánu (ďalej len „oprávnená osoba“) a nepodarilo sa im v lehote stanovenej zákonom dané právo uplatniť, poskytla zákonná možnosť v lehote troch rokov odo dňa, keď sa vklady stali v banke nedostupnými, dodatočne požiadať Fond ochrany vkladov o poskytnutie náhrady. Takáto žiadosť musí mať písomnú formu a vkladateľ je povinný hodnoverne preukázať závažné zdravotné alebo iné dôvody, ako napr. stratu alebo odcudzenie vkladnej knižky, dedičské alebo súdne konanie alebo pobyt vkladateľa v zahraničí¹³, pre ktoré nemohol uplatniť svoje právo na náhradu v stanovenej lehote, pričom žiadosť musí byť v uvedenej trojročnej lehote doručená Fondu ochrany vkladov. Po uplynutí tejto lehoty zaniká nárok vkladateľa a inej oprávnenej osoby voči fondu na poskytnutie náhrady za nedostupný vklad. Trojročnú premlčaciu lehotu na výplatu náhrady za nedostupný vklad stanovuje aj zákon o bankách v českej právnej úprave. Táto lehota začína plynúť odo dňa stanoveného ako deň, v ktorom sa začalo s vyplácaním náhrad.

Aj keď sa ruská právna úprava vyznačuje viacerými spoločnými črtami so slovenskou a českou právnou úpravou, pri garancii miery ochrany vkladateľov, ako aj v oblasti vyplácania náhrad vystupuje do popredia absencia legislatívy Európskej únie. Zákon o poistení vkladov fyzických osôb v bankách v Ruskej federácii síce stanovuje pre Agentúru pre poistenie vkladov dve základné lehoty, ktoré je povinná dodržať, no začiatok a dĺžka týchto lehôt sú podmienené odlišným

9 Všeobecné podmienky vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné vklady v bankách.

10 Zákon poskytuje Fondu ochrany vkladov možnosť túto lehotu s predchádzajúcim súhlasom Národnej banky Slovenska v odôvodnených prípadoch predĺžiť najviac o 10 pracovných dní.

11 § 41d zákona Českej republiky č. 21/1992 Sb. o bankách v znení neskorších predpisov.

12 Pihera, V., Smutný A., Sýkora, P.: Zákon o bankách: komentár. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 376.

13 Všeobecné podmienky vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné vklady v bankách.

FI
A
II
B

14 Všeobecné podmienky vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné vklady v bankách.

postupom v rámci vyplácania náhrad za nedostupné vklady.

V súlade s právnym poriadkom Ruskej federácie je Agentúra pre poistenie vkladov povinná v lehote siedmich dní od doručenia zoznamu od banky, v ktorej nastala poistná udalosť a teda vklady sa stali nedostupnými, uverejniť oznámenie o mieste, čase, forme a spôsobe vyplácania náhrad. Zoznam obsahuje identifikačné údaje vkladateľov a výšky náhrad ich vkladov, ktoré slúžia ako podklad na výplatu náhrad za nedostupné vklady. Agentúra uverejní oznámenie v tlači, vo Vestníku Centrálnej banky Ruskej federácie a v banke, v ktorej nastala poistná udalosť. Zoznam, od doručenia ktorého začína plynúť lehota na zverejnenie oznamu o výplate náhrad, je banka, v ktorej poistná udalosť nastala, povinná doručiť agentúre do siedmich dní od poistnej udalosti. Agentúra je navyše povinná takéto oznámenie v priebehu mesiaca odo dňa prijatia zoznamu poslať individuálne každému vkladateľovi. Právo na výplatu náhrad za nedostupné vklady viaže zákon o ochrane vkladov fyzických osôb na deň, v ktorom nastala poistná udalosť, pričom toto právo oprávnená osoba požíva do dňa ukončenia konkurzného konania v banke, ktorej bola odobratá licencia, alebo do dňa skončenia moratória na nakladanie s vkladmi. Počas tejto lehoty je vkladateľ oprávnený uplatniť si právo na výplatu náhrady. Aj napriek zásadnému rozdielu v porovnaní so slovenskou právnou úpravou, čo sa týka presne vymedzenej lehoty, v rámci ktorej sa musí ukončiť vyplácanie náhrad, právna úprava Ruskej federácie obdobne rieši situáciu, keď vkladateľ v zákonom stanovenej lehote nepožiadal o výplatu náhrady za nedostupné vklady. Zákon o ochrane vkladov fyzických osôb v bankách stanovuje taxatívne prípady, v rámci ktorých môže vkladateľ požiadať agentúru o priznanie daného práva. Ide napríklad o situácie, keď vkladateľ nemohol uplatniť svoje právo pre ťažký zdravotný stav alebo ak bol v tom čase vo výkone vojenskej služby. Rozhodnutie o dodatočnom vyplatení náhrad vydáva agentúra na základe písomnej žiadosti v predpísanej forme. Prílohy k žiadosti musia preukazovať totožnosť vkladateľa, ako aj jeho právo na výplatu náhrad za nedostupné vklady. Rozhodnutie o dodatočnom vyplatení náhrad je preskúmateľné súdom.

Samotný proces vyplácania náhrad realizuje Agentúra pre poistenie vkladov prostredníctvom bánk, ktoré na tento účel ustanovila. Vkladateľ je povinný takto určenej banke predložiť žiadosť o výplatu náhrad spolu s dokladmi preukazujúcimi jeho totožnosť a právo na náhradu za nedostupný vklad. Po predložení dokumentov banka realizujúca vyplácania náhrad oznámi vkladateľovi výšku jeho náhrady, pričom vychádza zo zoznamu, ktorý agentúre doručila banka, v ktorej nastala poistná udalosť. V prípade, že vkladateľ nesúhlasí s údajmi týkajúcimi sa jeho vkladu, je povinný predložiť agentúre žiadosť spolu s dokumentmi preukazujúcimi odlišný nárok.

Realizácia výplaty náhrad za nedostupné vklady by sa mala v súlade so zákonom Ruskej federácie

uskutočniť do troch pracovných dní od predloženia všetkých potrebných dokumentov Agentúre pre poistenie vkladov, no nie skôr ako 14 dní od poistenej udalosti. Výplata náhrad prebieha podľa vôle oprávnenej osoby, a to buď v hotovosti, alebo prevodom na účet v ruských rubľoch. V prípade vkladov znejúcich na inú menu sa výška náhrad prepočíta podľa kurzu Centrálnej banky Ruskej federácie ku dňu poistnej udalosti.

Z hľadiska spôsobu výplaty náhrady za nedostupný vklad tak právna úprava Ruskej federácie poskytuje oprávneným osobám širší priestor ako slovenská právna úprava. V súlade so zákonom o ochrane vkladov Slovenskej republiky sa môže náhrada vyplatiť bezhotovostným prevodom na účet v inej banke, iba ak je tak stanovené v oznámení Fondu ochrany vkladov, ktoré zároveň určuje podmienky takehoto prevodu. V opačnom prípade sa výplata náhrady uskutoční v hotovosti. Oprávnená osoba musí o takýto prevod požiadať pri uplatnení svojho práva a súčasne musí písomne oznámiť údaje potrebné na prevod. V súlade so slovenskou právnou úpravou však oprávnená osoba nie je povinná predložiť banke, ktorá vypláca náhrady, oficiálnu žiadosť, ale k výplate náhrady dochádza na základe predloženia dokladov preukazujúcich totožnosť oprávnenej osoby a práva na výplatu vkladu; teda predovšetkým dokladu o vkladovom vzťahu. Vkladateľ alebo iná oprávnená osoba, ktorej vznikol nárok na prevzatie náhrady vkladateľa, sa môže dať zastúpiť aj splnomocnencom, ktorý okrem uvedeních podmienok musí preukázať svoju totožnosť a úradne overenú plnú moc, v prípade právnickej osoby musí byť plná moc podpísaná štatutárnym orgánom. Zo splnomocnenia musí jednoznačne vyplývať, že je udelené na prevzatie náhrady za nedostupný vklad, musí obsahovať základné identifikačné údaje o splnomocniteľovi a splnomocnencovi. Splnomocnenec musí pri uplatňovaní práva na náhradu konať osobne, okrem prípadu, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Na porovnanie ruská právna úprava všeobecnú plnú moc na výplatu náhrad za nedostupné chránené vklady akceptuje. Pri výplate náhrad z Fondu ochrany vkladov sa neprihliada na prípadné viazanie (vinkuláciu) vkladu okrem vinkulácie výplaty vkladu na súhlas tretej osoby, prihliada sa aj na akreditív otvorený v prospech tretích osôb. Pri vinkulácii výplaty vkladu na súhlas tretej osoby a pri akreditíve otvorenom v prospech tretej osoby sa náhrada vyplatí len s písomným súhlasom tretej osoby s jej úradne overeným podpisom. Tento súhlas vkladateľ predkladá banke, v ktorej sa vklady stali nedostupnými.¹⁴

Obdobne aj v českej právnej úprave sa na výplatu náhrad nevyžaduje špeciálna žiadosť, ale len podklady preukazujúce totožnosť vkladateľa, resp. inej oprávnenej osoby. Ekvivalent limitu v českých korunách sa prepočíta podľa kurzu devízového trhu vyhláseného Českou národnou bankou ku dňu, v ktorom Česká národná banka alebo, ak ide o pobočku zahraničnej banky, orgán bankového dohľadu domovského štátu

vydá oznámenie o neschopnosti banky splniť záväzky. Otázku plnej moci na výplatu náhrad za nedostupné vklady zákon o bankách priamo nerieši. Vzhľadom na vzorový formulár na webových stránkach Fondu poistenia vkladov, ktorý vyžaduje ustanovenie splnomocňujúce splnomocnenca na prevzatie výplaty náhrad za nedostupné vklady, ako aj vzhľadom na závažnosť daného úkonu je však pravdepodobné, že banka vyplácajúca náhrady bude vyžadovať špeciálne splnomocnenie.

Fond poistenia vkladov vypláca náhrady v súlade s údajmi, ktoré mu je banka povinná poskytnúť do ôsmich pracovných dní od rozhodného dňa. Na tento účel je banka zo zákona povinná zabezpečiť identifikáciu vkladateľa pri vedení jeho účtu alebo pri inej forme prijatia vkladu a viesť vo svojej evidencii identifikačné údaje o vkladateľovi a údaje o výške a dôvodoch poistenej pohľadávky z vkladu. S cieľom zvýšiť stabilitu bankového sektora prostredníctvom výrazného zrýchlenia výplaty odškodnenia a stanoviť povinnosť fondu pravidelne overovať funkčnosť mechanizmu výplaty náhrad za poistené vklady Ministerstvo financií ČR vydalo vyhlášku č. 71/2011 Sb.¹⁵ V slovenskej právnej úprave je ustanovenie zaoberajúce sa danou problematikou začlenené priamo do zákona o ochrane vkladov a bližšie špecifikované vo všeobecných podmienkach vyplácania náhrad za zákonom chránené nedostupné vklady v jednotlivých bankách.

ZÁVER

V procese vyplácania náhrad za nedostupné vklady sa v konečnom dôsledku premieta celá miera ochrany, ktorú daná krajina inkorporovala do svojej legislatívy. V danej etape garancie ochrany vkladov sa dostáva do popredia efektívnosť fungovania jednotlivých mechanizmov v praxi. Tieto mechanizmy zahŕňajú komunikáciu medzi bankou, v ktorej sa vklady stali nedostupnými, a orgánom na ochranu vkladov; mieru informovanosti spoločnosti tak z pohľadu práv vkladateľov, ako aj z pohľadu sprostredkovania informácií o mieste, dobe a spôsobe vyplácania náhrad; otázku realizácie samotnej výplaty náhrad za nedostupné vklady z hľadiska spôsobu výplaty, predkladania požadovaných dokladov, možnosti zastupovania a podobne. Aj keď pri súbežnej komparácii právnych poriadkov uvedených krajín chýba zlučujúci prvok práva Európskej únie, právne poriadky sa vyznačujú viacerými spoločnými špecifikami.

Paradoxne sa s najmarkantnejším rozdielnym prístupom v rámci procesu vyplácania náhrad za nedostupné vklady stretávame pri otázke určenia lehoty, počas ktorej je orgán ochrany vkladov

povinný realizovať výplatu, a to tak pri slovenskej, českej, ako aj ruskej právnej úprave. Ide teda o otázku, ktorú priamo rieši smernica Európskej únie, no ktorá je aj v rámci porovnaných právnych poriadkov členských krajín odlišne definovaná. Kým podľa slovenskej právnej úpravy Fond ochrany vkladov musí skončiť vyplácanie náhrad za nedostupné vklady najneskôr do 20 pracovných dní odo dňa, keď sa vklady stali nedostupnými, podľa českej právnej úpravy Fond poistenia vkladov musí byť v tejto lehote (20 pracovných dní od rozhodného dňa) schopný vyplatiť náhradu oprávneným osobám. Ide teda o zásadný rozdiel v inkorporovaní definície lehoty na výplatu náhrad do daných právnych poriadkov. Je otázne, či znenie zákona o ochrane vkladov Slovenskej republiky, ktoré ohraničuje 20-dňovú lehotu ukončením vyplácania náhrad, bude schopné reálne zabezpečiť túto dikciu vzhľadom na možný vysoký počet vkladateľov aj v rámci nového znenia smernice o systémoch poistenia vkladov, ktoré ráta so znížením lehoty na 7 dní. Daný prístup sa nepochybne vyznačuje eurokonformitou a nasleduje trend zabezpečujúci rýchlu výplatu náhrad vkladateľom, no namiesto stále zostáva otázka reálneho prevedenia výplaty náhrad v takto ohraničenej lehote.

Pri súbežnej komparácii predstavuje právna úprava danej otázky v Ruskej federácii stred medzi oboma prístupmi. V súlade s ruskou právnou úpravou má vkladateľ právo na výplatu náhrad za nedostupné vklady odo dňa, keď nastala poistná udalosť, pričom k samotnej výplate dochádza v priebehu troch dní od predloženia všetkých potrebných dokladov, no nie skôr ako 14 dní od nastúpenia poistnej udalosti. Toto právo sa končí ukončením konkurzného konania alebo ukončením moratória nariadeného Centrálnou bankou Ruskej federácie. Zákon o ochrane vkladov fyzických osôb v bankách tak priamo neposkytuje odpoveď na otázku ukončenia lehoty na výplatu náhrad za nedostupné vklady, ale túto otázku riešia samostatné právne predpisy. Podľa zákona N 40-ФЗ o konkurze finančných inštitúcií sa konkurzné konanie skončí do jedného roka od jeho začatia, pričom môže byť na žiadosť účastníka konkurzného konania predĺžené najviac o 6 mesiacov. Moratorium nariadené Centrálnou bankou Ruskej federácie musí byť ukončené v lehote troch mesiacov od jeho začatia. Z určitého hľadiska takéto stanovenie lehoty, počas ktorej majú oprávnené osoby nárok na výplatu náhrad za nedostupné vklady, môže spôsobovať ich právnu neistotu, a to najmä vzhľadom na zložitosť procesu od odobratia licencie banke po vyhlásenie konkurzného konania a jeho ukončenie.

15 Dôvodová správa k vyhláške Ministerstva financií Českej republiky č. 71/2011 Sb. o forme, štruktúre a spôsobe vedenia a poskytovanie údajov, ktoré je banka a pobočka zahraničnej banky povinná viesť a ktoré je povinná poskytnúť Fondu ochrany vkladov.

Literatúra:

1. Zákon SR č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
2. Zákon ČR č. 21/1992 Sb. o bankách v znení neskorších predpisov.
3. Vyhláška Ministerstva financií Českej republiky č. 71/2011 Sb. o forme, štruktúre a spôsobe vedenia a poskytovanie údajov, ktoré je banka a pobočka zahraničnej banky povinná viesť a ktoré je povinná poskytnúť Fondu ochrany vkladov.
4. Федеральный Закон РФ «О страховании вкладом физических лиц в Российской Федерации» от 23.12.2003 N 177-ФЗ.
5. Федеральный Закон РФ «О несостоятельности (банкротстве) кредитных организаций» N 40-ФЗ.
6. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 94/19/ES z 30.mája 1994 o ochrane vkladov.
7. Borowska K.: Polski system gwarantowania depozytów a dyrektywa Unii Europejskiej 94/19/EEC / K. Borowska, M. Grzybowski, M. Safjan // Glosa. – 1998. – № 2-3.
8. Dvořák, P.: Bankovníctví pro bankéře a klienty. Linde Praha a. s. 2005.
9. Комиссарова М.: Финансово-правовое регулирование системы страхования вкладов физических лиц в банках Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук ; 12.00.14 / М.В. Комиссарова. – М., 2007. – 228 с.
10. Liška, P.: Zákon o bankách a předpisy související. Zákony s poznámkami. 1 vydání. Praha: C.H.Beck, 1999.
11. Pihera, V., Smutný A., Sýkora, P.: Zákon o bankách: komentář. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.
12. Revenda, Z.: Centrální bankovníctví. 2 rozšířené vydání. Management Press. Praha. 2001.
13. Sidák, M.: Financovo-právne reholjuvannja bankivských vidnosyn v Jevropejs'komu Sojuzi ta krajinach schidnoji Jevropy: porivnjalnyj analiz. Užhorod : Lira, 2010. 416 s.
14. Tomášek, M.: Bankovníctví jednotného vnitřního trhu Evropské unie. Linde Praha, a. s. 1997.

Prístupy k meraniu operačného rizika banky

1. časť

Ing. Miroslav Szpyrc, Ing. Jakub Tej, PhD.
Technická univerzita v Košiciach

Príspevok sa zaoberá existujúcimi prístupmi k meraniu operačného rizika v podmienkach Slovenskej republiky. Prístupy rozdeľuje na tri hlavné metódy – metódu základného ukazovateľa, štandardizovanú metódu a pokročilé metódy. Každá metóda je bližšie opísaná, pričom pozornosť sa venuje výpočtu kapitálovej požiadavky na krytie operačného rizika. V druhej časti dokončíme opis jednotlivých metód a bližšie sa pozrieme na výsledky piatej kvantitatívnej dopadovej štúdie, ktorá skúma potenciálny kvantitatívny dopad použitia jednotlivých metód na meranie operačného rizika banky v analyzovaných krajinách. V závere sa zameriame na slovenské banky z pohľadu metód používaných na meranie operačného rizika.

1 Kapitálovou primeranosťou sa celosvetovo rieši problematika výšky vlastných zdrojov. Podstatou koncepcie kapitálovej primeranosti je stanoviť rizikový profil daného subjektu a stanoviť tomu zodpovedajúcu minimálnu úroveň vlastného kapitálu. Potom sa stáva kapitál určitým „nárazníkom“ pre prípad strát z týchto rizík. Hodnota kapitálu má byť dostatočne veľká na to, aby pokryla budúce potenciálne straty z dnešných rizík subjektu.

PRÍSTUPY K MERANIU OPERAČNÉHO RIZIKA V PODMIENKACH SR

Zákon o bankách definuje operačné riziko ako riziko vyplývajúce z nevhodných alebo chybných vnútorných postupov, zo zlyhania ľudského faktora, zo zlyhania používaných systémov alebo z vonkajších udalostí; súčasťou operačného rizika je právne riziko, ktoré znamená riziko vyplývajúce najmä z nevykonalnosti zmlúv, hrozby neúspešných súdnych konaní alebo rozsudkov s negatívnym vplyvom na banku.

Pre stanovenie správnej stratégie na prevenciu vzniku operačného rizika a zmiernenie jeho následkov je základným predpokladom vedieť toto riziko správne odhadovať a merať. Banka by mala sledovať nielen z akých zdrojov operačné riziko plynie, akých aktivít sa týka, v akých podobách sa môže objaviť, ale tiež aký veľký môže byť jeho do-

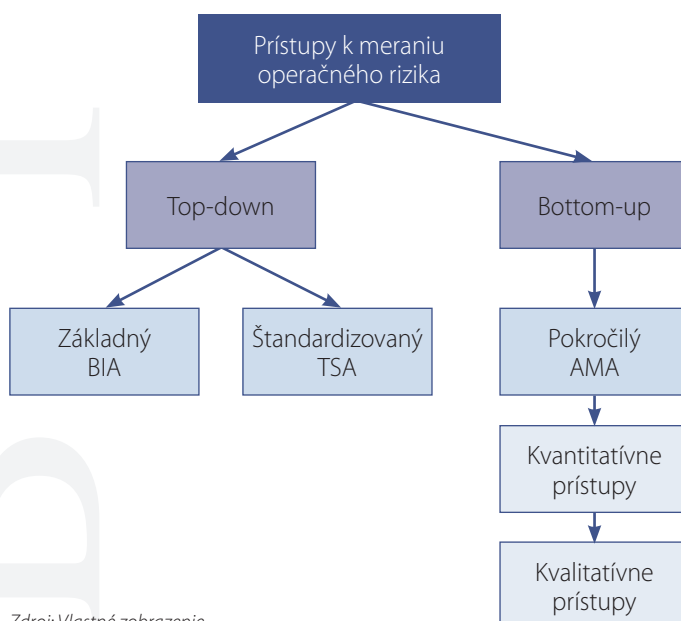
pad na banku. Tieto možné dopady je nutné monitorovať, odhadovať a prijímať opatrenia na ich predchádzanie a zmiernenie (Sivák et al., 2009).

ZÁKLADNE PRÍSTUPY V MERANÍ OPERAČNÉHO RIZIKA

Alexander a Sheedy (2004) rozoznávajú dve skupiny prístupov k meraniu operačného rizika – prístupy „top-down“ a prístupy „bottom-up“ (obr. 1). Prístup, ktorý si banka zvolí, nezávisí len od rozhodnutia manažmentu banky. Používanie pokročilejších metód schvaľuje regulátor a banky musia splniť minimálne požiadavky stanovené pre danú metódu. Požiadavky sú odstupňované tak, aby najzložitejšie metódy mohli používať len banky s kvalitným riadením operačného rizika.

Parametre jednotlivých metód sú nastavené tak, aby banky boli motivované na používanie pokročilejších prístupov. Jedným z dôvodov na použitie zložitejších metód je aj možnosť zníženia kapitálovej požiadavky¹ na krytie operačného rizika.

Obr. 1 Prístupy k meraniu operačného rizika

Zdroj: Vlastné zobrazenie.

PRÍSTUPY „TOP-DOWN“

Pomocou prístupov „top-down“ sa odhaduje kapitálová požiadavka na operačné riziko na základe celkových dát z odvetvia. Určí sa indikátor expozície, t. j. ukazovateľ, podľa ktorého sa určuje miera vystavenia banky operačnému riziku. Čím vyšší je tento ukazovateľ, tým väčšiemu riziku banka musí čeliť a tým vyššia má byť tiež kapitálová požiadavka. K najčastejšie využívaným indikátorom expozície patrí hrubý príjem (*Gross Income – GI*), výnosy, počet a objem transakcií alebo hodnota aktív. Indikátor expozície sa potom prevedie na kapitálovú požiadavku pomocou koeficientu určeného regulátorným orgánom. Tento prevodový koeficient určuje regulátor na základe zberu štatistických údajov z celého bankového sektora.

Výhodou týchto prístupov je nízka náročnosť na zber dát. Hrubý príjem, výnosy či hodnota aktív musia byť súčasťou účtovnej uzávierky a banka ich teda priebežne sleduje. Banka vie rovnako ľahko zistiť aj objem transakcií. Problém však môže spôsobiť využitie celoodvetvových dát na stano-

venie koeficientu, pomocou ktorého sa indikátor expozície prevedie na kapitálovú požiadavku. Vyúžitie celoodvetvových priemerov totiž celkom ignoruje špecifiká jednotlivých bánk.

METÓDA ZÁKLADNÉHO UKAZOVATEĽA – BIA

Metoda základného ukazovateľa (*BIA – Basic Indicator Approach*) je zo všetkých troch metód uvedených v dohode o kapitálovej primeranosti Bazilej II najjednoduchšia. Môže ju používať akákoľvek banka.

Kvantitatívnym zástupcom operačného rizika banky je v tomto prípade GI. Kapitálová požiadavka sa určí ako pevné percento GI banky (operačné riziko rastie priamoúmerne s rastom aktivity banky). Na tieto účely sa GI banky stanoví ako súčet čistého úrokového príjmu a čistého neúrokového príjmu.

Podľa Národnej banky Slovenska GI na účely určovania kapitálovej požiadavky na krytie operačného rizika tvorí súčet nasledujúcich položiek:

- výnosov z úrokov a obdobných výnosov,
- nákladov na úroky a obdobných nákladov,
- výnosov z akcií a iných cenných papierov s premenlivým/pevným výnosom,
- výnosov z poplatkov a provízií,
- nákladov na poplatky a provízie,
- čistého zisku alebo čistej straty z finančných operácií,
- ostatných výnosov z finančných činností.

Kapitálovú požiadavku na operačné riziko metódou BIA definuje Bazilej II nasledovne:

$$K_{BIA} = GI * \alpha$$

kde:

K_{BIA} – kapitálová požiadavka na operačné riziko,
 GI – priemer ročného hrubého príjmu za posledné tri roky²,

α – regulátorom pevne stanovené percento vyjadrujúce priemernú mieru operačného rizika na stanovenom indikátore expozície za celý bankový sektor (súčasný návrh hodnoty α je 15 %).

GI bol zvolený z dôvodu svojej jednoduchosti, podobnej definícii v jednotlivých krajinách a preto, že sledovanie tohto ukazovateľa nevyžaduje dodatočné náklady banky. Euroclear Bank tvrdí, že nie je preukázaný žiadny vzťah medzi operačným rizikom, stratami a GI banky. Jeho využitie na výpočet kapitálovej požiadavky tak dostatočne nemotivuje banky na zlepšenie riadenia rizika.

Vzhľadom na súčasný nedostatok iných indikátorov s väčšou koreláciou s rizikom môžeme GI považovať za dočasné riešenie, kým nebude vyvinutý lepší indikátor, ktorého vzťah s rizikom bude tesnejší.

Tento prístup je vhodný pre menšie banky, ktoré začínajú s riadením operačného rizika. Umožňuje veľmi jednoduchý výpočet kapitálovej požiadavky z dát, ktoré má banka k dispozícii, a nepožaduje splnenie dodatkových kvalifikačných podmienok. Banka je ale povinná spĺňať štandardy a odporú-

čania Bazilejského výboru pre riadenie operačného rizika. Výpočet však nezohľadňuje špecifiká danej banky a kapitálová požiadavka stanovená pomocou tohto prístupu je pomerne vysoká.

ŠTANDARDIZOVANÁ METÓDA – TSA

Zložitejšou metódou na výpočet kapitálovej požiadavky je metóda TSA (*The Standardized Approach*). Od metódy BIA sa líši predovšetkým v rozdelení činnosti banky na osem obchodných línií. Toto rozdelenie je stanovené tak, aby sa mohlo aplikovať na čo najväčšie spektrum bánk. V každej obchodnej línii je stanovená kapitálová požiadavka na podobnom princípe ako pri metóde BIA.

Tab. 1 Rozdelenie obchodných línií a im prislúchajúcich koeficientov β podľa Bazileja II

Obchodná línia	Indikátor	Koeficient β
Investičné bankovníctvo	Hrubý príjem	18 %
Obchodovanie na finančných trhoch	Hrubý príjem	18 %
Platobný styk a zúčtovanie	Hrubý príjem	18 %
Komerčné bankovníctvo	Hrubý príjem	15 %
Služby z poverenia	Hrubý príjem	15 %
Retailové bankovníctvo	Hrubý príjem	12 %
Retailové maklérsstvo	Hrubý príjem	12 %
Riadenie aktív	Hrubý príjem	12 %

Zdroj: Vlastné zostavenie na základe Bazileja II.

Metóda TSA vychádza z predpokladu, že operačné riziko spojené s rôznymi skupinami aktivít má často odlišný charakter. Preto delí bankové aktivity na osem obchodných línií, pričom každej priraduje vlastný koeficient β . Kapitálová požiadavka sa určí ako súčin β koeficientov a indikátora expozície EI pre danú obchodnú líniu. Celková kapitálová požiadavka je daná súčtom kapitálových požiadaviek pre jednotlivé obchodné línie. Celková kapitálová požiadavka³ je teda vyjadrená rovnicou:

$$C_{TSA} = \frac{\sum_{i=1}^n \max \left[\left(\sum_{j=1}^8 EI_j \cdot \beta_j \right), 0 \right]}{n}$$

kde:

C_{TSA} – kapitálová sadzba potrebná na krytie operačného rizika vypočítaná štandardizovanou metódou,

EI – indikátor expozície pre každú obchodnú líniu,

β_{1-8} – fixné percento stanovené Bazilejským výborom, vzťahujúce sa na úroveň kapitálovej požiadavky voči úrovni hrubého príjmu pre jednotlivé segmenty, resp. obchodné činnosti,

j – obchodná línia,

i – rok,

$n = 3$.

2 Ak je v prípade niektorého z pozorovaných súčet čistých úrokových výnosov a čistých neúrokových výnosov záporný alebo sa rovná nule, táto hodnota sa pri výpočte trojročného priemeru neberie do úvahy. Príslušný ukazovateľ sa počíta ako podiel súčtu kladných hodnôt a počtu kladných hodnôt.

3 V každom roku sa môže k celkovej kapitálovej požiadavke pripočítať záporná kapitálová požiadavka v jednej obchodnej línii, ktorá vyplýva z príslušného záporného ukazovateľa. Ak je však agregovaná kapitálová požiadavka zo všetkých obchodných línií počas daného roku záporná, za daný rok sa do priemeru zahrnie nula.

4 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/48/ES zo 14. júna 2006 o začatí a vykonávaní činností úverových inštitúcií (prepracované znenie).
5 Tento názor zastávajú takmer všetky banky, ktoré metódu TSA zahrnuli do svojho komentára, napr. British Bankers Association, Merrill Lynch, Australia and New Zealand Banking Group.

Banka, ktorá chce využívať metódu TSA, musí spĺňať isté kvalifikačné kritériá:

- Úverové inštitúcie musia mať dobre zdokumentovaný systém hodnotenia a riadenia operačného rizika s jasne stanovenými úlohami pre tento systém. Musia identifikovať svoje expozície voči operačnému riziku a zbierať príslušné údaje týkajúce sa tohto rizika vrátane údajov o významných stratách. Tento systém je predmetom pravidelných nezávislých kontrol.
- Systém na hodnotenie operačného rizika musí byť dôsledne začlenený do procesov riadenia rizika úverovej inštitúcie. Jeho výstup musí byť neoddeliteľnou súčasťou procesu monitorovania a kontroly profilu operačného rizika úverovej inštitúcie.
- Úverové inštitúcie musia zaviesť systém vykazovania pre manažment, ktorý funkciám zodpovedným za príslušné činnosti v rámci úverovej inštitúcie poskytuje správy o operačnom riziku. Úverové inštitúcie musia mať zavedené postupy týkajúce sa prijatia primeraných opatrení vzhľadom na informácie obsiahnuté v správach pre manažment.⁴

Podľa názoru Bazilejského výboru je metóda TSA určená hlavne bankám v prechodnom štádiu medzi používaním metódy základného indikátora a pokročilými metódami.

KRITIKA METÓD BIA A TSA

Výber indikátorov pre jednotlivé obchodné línie pri metódach BIA a TSA bol podrobený tvrdej kritike. Indikátory by mali viac zohľadniť odlišnú povahu a rozsah rizika, ktoré sa viaže k jednotlivým činnostiam. Prístupy predpokladajú tesný vzťah zvolených indikátorov a operačného rizika banky. Problémom ale je, že závislosť operačného rizika od GI banky je veľmi nízka.⁵

Prechod z metódy BIA na metódu TSA prináša banke nárast nákladov, keďže potrebné dáta je nutné rozdeliť do obchodných línií. Ďalšie náklady sú spojené s priebežným sledovaním ukazovateľov a strát v obchodných líniách. Banky tiež musia splniť prísnejšie kritériá. Vzhľadom na to banky očakávajú, že kapitálová úspora spojená s prechodom na pokročilejšiu metódu tieto náklady vyváži.

POKROČILÉ METÓDY – AMA

Zložitejšie metódy merania operačného rizika sú známe ako AMA metódy (*Advanced Measurement Approaches*). Pri AMA metódach môžu banky vo výpočte kapitálovej požiadavky zohľadniť svoje výpočty a skutočnú históriu strát. Podľa Bazileja II

tvorba modelu plne závisí od samotnej banky, modely však musia spĺňať stanovené požiadavky. Prístupy musia byť schválené regulačným orgánom. Úverová inštitúcia môže použiť AMA prístup merania v kombinácii s prístupom BIA alebo TSA za predpokladu, že sú splnené tieto podmienky:

- sú zachytené všetky operačné riziká úverovej inštitúcie. Príslušný orgán súhlasí s metodikou použitou na rôzne činnosti, geografické oblasti, právne štruktúry alebo iné príslušné rozdelenie stanovené interne,
- časť činností spadajúcich pod TSA prístup a AMA prístup merania spĺňa kvalifikačné kritériá stanovené pre každý z týchto prístupov.

Ak sa banka rozhodne využívať AMA prístupy na meranie operačného rizika, musí spĺňať mnohé ďalšie kvalitatívne a kvantitatívne kritériá. Kvalitatívne kritériá požadujú od banky, aby bol vytvorený a precízne zdokumentovaný systém riadenia operačného rizika, ktorý má obsahovať postupy na jeho identifikáciu, meranie, monitorovanie a zmierňovanie. Jeho súčasťou musí byť tiež systém podávania správ o operačných rizikách vedúcim obchodných línií, vrcholovému vedeniu a predstavenstvu banky. Musí sa zabezpečiť kontrola procesu riadenia operačného rizika a systému jeho merania interným a externým auditom. Všetky procesy musia byť transparentné a vykonateľné. Riadenie operačného rizika by sa malo stať každodennou súčasťou riadenia banky. Kvantitatívne požiadavky prístupu AMA sa týkajú hlavne interných a externých dát, analýz scenárov, podchytenia faktorov zohľadňujúcich podnikateľské prostredie a vnútornú kontrolu. Podrobný popis a rozbor kvalitatívnych a kvantitatívnych požiadaviek na používanie vlastných modelov je uvedený v opatrení NBS č. 4/2007.

EXTERNÉ A INTERNÉ DÁTA PRI POKROČILÝCH METÓDACH

Na využitie AMA metód na meranie kapitálových požiadaviek sú potrebné dlhé časové rady interných dát o stratách. Banky musia do modelu zahrnúť najmenej päťročnú históriu strát. Medzi externé dáta, ktoré by banky mali využívať, patria hlavne verejné databázy operačných strát a dáta zhromaždené celým bankovým sektorom. Medzi najväčšie databázy vo svete patrí Operational Risk Exchange (ORX) alebo anonymná databáza Risk-Business.

Databáza ORX je svetovo najväčší zdroj dát o operačných stratách. K 30. 9. 2011 obsahovala 236 526 stratových udalostí s celkovou hodnotou 102 239 692 796 EUR. Údaje, ktoré ORX zhromaž-

Tab. 2 Všeobecná štatistika ročných dát ORX (2002 – 2009)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet udalostí	8 519	11 338	14 920	18 106	21 620	23 117	31 511	12 910
Výška straty (mil. €)	5 726	7 448	5 314	5 152	4 711	6 404	7 584	4 383
ORX členovia	12	12	17	22	34	41	52	52

Zdroj: The Operational Riskdata eXchange Association, 2009.
Poznámka: V stĺpci 2009 sú údaje len za prvý polrok.

Tab. 3 Kombinácie obchodnej línie a operačnej straty

Obchodná línia	Operačná strata
1 – Štruktúrované financovanie	1 – Vnútorne nekalé konanie
2 – Obchodovanie na finančných trhoch	2 – Vonkajšie nekalé konanie
3 – Drobné bankovníctvo	3 – Pracovno-právne udalosti, spory, konflikty
4 – Komerčné bankovníctvo	4 – Nedodržanie obchodných postupov
5 – Zúčtovacie služby pre tretie strany	5 – Znehodnotenie reálnych aktív
6 – Služby z poverenia	6 – Zlyhanie systémov či infraštruktúry
7 – Správa aktív klienta	7 – Zlyhanie v správe alebo dodávkach tovarov či služieb
8 – Drobné investovanie služieb	

Zdroj: Bazilej II.

ďuje sú dôverné, preto ich sprístupňuje len členským inštitúciám, ktoré prispievajú do databázy (60 bánk z 18 krajín).

Tabuľka 2 ukazuje vývoj počtu udalostí operačných strát, celkovú výšku straty za roky 2002 až 2009 a počet členov databázy ORX.

Banky využívajú externé databázy najmä preto, že určité typy operačných strát (často katastrofické straty) sa v banke vyskytnú veľmi zriedka. Banka by teda nebola schopná iba na základe svojich dát určiť pravdepodobnosť ich výskytu. Pokiaľ chce banka využívať AMA prístupy, musí tento faktor do svojich výpočtov zahrnúť. Očakáva sa, že vyberie len dáta, ktoré sú pre jej podnikanie a rizikový profil relevantné. Tieto kritériá musia byť zdokumentované a sú predmetom pravidelnej nezávislej kontroly regulátora.

Kapitálová požiadavka na meranie operačného rizika sa v rámci pokročilých metód určuje výlučne na základe interných modelov, preto neexistuje jednotný postup výpočtu. Banka si pri použití pokročilého prístupu môže zvoliť metódu, ktorú bude používať. Podmienkou je, aby táto metóda bola dostatočne detailná a aby bola schopná dobre odhadnúť i konce pravdepodobnostného rozdelenia strát. Nevýhodou týchto modelov je vysoká náročnosť na vstupné dáta.

Medzi základné metódy v rámci AMA prístupov patria (Chernobai et al., 2007):

- Metóda vnútorných meraní IMA
- Metóda rozdelenia strát LDA
- Metóda Delta-EVT
- Metóda ukazovateľov SCA
- Metóda analýzy scenárov
- Kauzálné modely

Nedá sa očakávať, že sa niektorá metóda v budúcnosti stane univerzálnym prístupom. V interných modeloch bánk sú jednotlivé AMA prístupy spravidla kombinované.

METÓDA VNÚTORNÝCH MERANÍ IMA

Prvou z AMA metód je metóda vnútorných meraní (*Internal Measurement Approach* – IMA). Predpokladá rozdelenie bankových činností na jednotlivé obchodné línie, rovnako ako v prípade TSA metódy. Pre zvýšenie citlivosti na riziko je okrem ôs-

mich obchodných línií tiež definovaných sedem typov strát z operačného rizika (tabuľka 3).

Kombináciou obchodnej línie a typu straty vzniká matica s veľkosťou 8×7 . Kapitálová požiadavka sa počíta osobitne pre každú kombináciu obchodnej línie a typu straty. Celková kapitálová požiadavka na meranie operačného rizika sa potom počíta ako súčet čiastkových kapitálových požiadaviek z každej kombinácie obchodnej línie a typu straty.

Vzhľadom na to, že kapitálová požiadavka určitej obchodnej línie sa podľa ustanovení rámca Bazileja II počítala jednoduchou sumou jednotlivých operačných strát, do výpočtu sa nezahrnuli korelácie medzi pravdepodobnosťami jednotlivých operačných strát. Určíme ju pomocou rovnice:

$$K_{IMA} = \sum_{i=1}^8 \sum_{j=1}^7 \gamma_{i,j} \cdot EL_{i,j}$$

kde:

i – obchodná línia,

j – operačná strata,

γ_{ij} – parameter pre danú kombináciu obchodnej línie a operačnej straty,

EL_{ij} – očakávaná strata pre danú kombináciu obchodnej línie a operačnej straty.

Očakávaná strata v prípade operačného rizika sa podľa Bazileja II vypočíta ako:

$$EL = EI \cdot PE \cdot LGE$$

kde:

EL – očakávaná strata,

EI – indikátor expozície,

PE – pravdepodobnosť stratovej udalosti,

LGE – strata pri udalosti.

Hodnotu pravdepodobnosti stratovej udalosti a straty pri danej udalosti by mala banka určovať na základe interných, prípadne externých dát. Parameter γ je stanovený regulátorom explicitne pre každú kombináciu obchodnej línie a operačnej straty.

Pokračovanie príspevku a zoznam použitej literatúry v nasledujúcom čísle.

Správa cenných papierov

Ing. Tomáš Eder
Národná banka Slovenska

Cieľom tohto článku je poskytnúť teoretické informácie o správe cenných papierov, čo sa pod správou rozumelo v minulosti a ako sa medzičasom vyvinul jej význam a úlohy. Ďalej sa venujeme dematerializácii cenných papierov a následnému zavedeniu jedinečnej identifikácie cenného papiera. S dematerializáciou cenných papierov a ich číselnou identifikáciou súvisí postupný vznik centrálnych depozitárov, pričom osobitná pozornosť je venovaná medzinárodným centrálnym depozitárom. V neposlednom rade sa zaoberáme správcami cenných papierov, ich úlohami a transformáciou.

PŮVOD TERMÍNU SPRÁVA CENNÝCH PAPIEROV

Pod správou cenných papierov (*custody of securities*) sa pôvodne rozumelo len fyzická úschova cenných papierov, ktoré boli emitované v papierovej podobe. Túto fyzickú úschovu si mohol držiteľ takéhoto cenného papiera zabezpečiť buď sám, alebo mohol využiť služby poskytovateľa, ktorý túto úschovu zabezpečoval, t. j. správcu (*custodian*).

VÝZNAM TERMÍNU SPRÁVCA

Správcom sa najčastejšie rozumie komerčná banka, ale môže to byť aj iná inštitúcia (napr. obchodník s cennými papiermi, investičná banka/spoločnosť a pod.), ktorá spravuje cenný papier v prospech investora. Okrem toho mu môže poskytovať aj ďalšie služby, ako napríklad úschovu cenného papiera, dodanie alebo prijatie obchodovaných cenných papierov, inkasovanie istiny, úrokov alebo dividendy na držané cenné papiere. Súhrnne sa všetky tieto služby označujú pojmom správa (*custody*). Oproti pôvodnému významu toto označenie teda chápeme v súčasnosti v širšom kontexte.

Úlohy správcov

- držať v úschove cenné papiere,
- vyrovnáť zúčtovanie nákupov a predajov cenných papierov,
- inkasovať príjmy z cenných papierov (dividendy z akcií a kupóny z dlhopisov),
- administrovať činnosti spoločností pri držbe cenných papierov (napríklad rozštiepenie alebo zlúčenie cenných papierov),
- poskytovať informácie o cenných papieroch a ich emitentoch na výročných schôdzke,
- vykonávať transakcie na výmenu devíz,
- poskytovať pravidelné výkazníctvo klientom,
- autorizovať platby tretej strane a iné.

DEMATERIALIZÁCIA CENNÝCH PAPIEROV

Z dôvodu zvýšenia objemu obchodov s cennými papiermi a súvisiacimi problémami s ich fyzickým presunom pri realizácii obchodov (napríklad omeškanie, chyby, resp. následne problémy s lik-

viditou, rovnako tak zvýšenie rizika sprenevery a falšovania) sa začalo hovoriť o vzniku dematerializovaných cenných papierov.

V súlade s dematerializáciou bolo nevyhnutné zaviesť istú formu jedinečnej identifikácie cenného papiera. Na národnej úrovni je to národné identifikačné číslo cenného papiera (*National Securities Identifying Number* – NSIN), ktoré tvorí deväťmiestny alfanumerický kód. Vydáva ho národná číslovací agentúra (*national numbering agency* – NNA) a je určené pre danú krajinu.

Napríklad v prípade USA a Kanady je národnou číslovacou agentúrou CUSIP Services Bureau a národným identifikačným číslom CUSIP (Committee on Uniform Security Identification Procedures). V Spojenom kráľovstve a v Írsku prideliuje Londýnska burza (London Stock Exchange) tzv. SEDOL (Stock Exchange Daily Official List). Vo Francúzsku sa prideliaval Sivacom (Société Interprofessionnelle pour la Compensation des Valeurs Mobilières) spoločnosťou Euroclear France. V Nemecku bol identifikačný kód WKN (Wertpapierkennnummer) prideliovaný národnou číslovacou agentúrou Wertpapier-Mitteilungen.

ISIN – International Securities Identification Number

Medzinárodné identifikačné číslo cenného papiera, ktoré sa skladá z dvanásťmiestneho alfanumerického kódu. Prvé dva znaky predstavujú kód krajiny, ďalších deväť miest je alfanumerický kód (National Securities Identifying Number – NSIN, ktorý identifikuje cenný papier) a posledné miesto patrí kontrolnej číslici.

NSIN vydáva národná číslovací agentúra (*national numbering agency* – NNA) pre danú krajinu. V prípade, že v danej krajine neexistuje, jej úlohy a funkcie plní zastupujúca inštitúcia.

NNA je organizácia v každej krajine zodpovedná za prideliovanie kódov ISIN v zmysle normy ISO 6166. Národné číslovací agentúry sú zastrešené na globálnej úrovni Asociáciou národných číselných agentúr (Association of National Numbering Agencies – ANNA).

Zdroj: ISO 6166, Association of National Numbering Agencies.

S rozšírením cezhraničného obchodovania s cennými papiermi však vznikla potreba zjednotiť označovanie dematerializovaných cenných papierov. Zaviedlo sa tzv. medzinárodné identifikačné číslo cenného papiera (ISIN), ktoré je momentálne najpoužívanejším číselným identifikátorom cenných papierov.

VZNIK CENTRÁLNYCH DEPOZITÁROV

Spolu s dematerializáciou cenných papierov a ich číselnou identifikáciou bolo taktiež nutné zaviesť zakladanie účtov, kde budú zaznamenané pohyby s cennými papiermi (t. j. pohyb cenného papiera od jedného držiteľa k ďalšiemu sa zúčtuje na ich účtoch). Na podnet národných autorít, centrálnych bánk, ale aj samotných trhových účastníkov sa začali v niektorých krajinách zakladať centrálné depozitáre cenných papierov.

Dematerializácia cenných papierov bola na niektorých trhoch povinná, inde sa ponechalo na rozhodnutí investorov, či budú požadovať fyzické potvrdenie o držbe alebo len výpis z účtu ako potvrdenie.

Na mnohých miestach vznikali pôvodne len špecializované centrálné depozitáre (napríklad podľa typu cenného papiera), postupne však prichádzalo k ich zlúčeniu. A aj keď to zákon vo väčšine krajín nevyžadoval, na domácich trhoch začali vznikáť monopoly.

Centrálny depozitár cenných papierov SR, a. s.

Centrálny depozitár cenných papierov SR, a. s., začal svoju činnosť vykonávať na základe zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách od 19. marca 2004. Svojou činnosťou však nadviazal na predchádzajúcu činnosť Strediska cenných papierov SR, a. s., ktoré bolo založené v súvislosti s prvou vlnou kupónovej privatizácie v rokoch 1991 – 1992.

V roku 2006 sa 100-percentným akcionárom centrálného depozitára stala Burza cenných papierov v Bratislave.

Podobne ako iné centrálné depozitáre funguje na členskom princípe, pričom v súčasnosti má 19 členov.

Centrálny depozitár je zároveň národnou číslovacou agentúrou Slovenskej republiky a rovnako aj členom Asociácie národných číslovacích agentúr (Association of National Numbering Agencies – ANNA).

Zdroj: Centrálny depozitár cenných papierov SR, a. s.

Väčšina centrálnych depozitárov poskytuje len pôvodné činnosti (imobilizácia cenných papierov a ľahší prevod prostredníctvom účtovných záznamov), na ktoré boli založené. Niektoré svoju činnosť rozšírili a poskytujú aj ďalšie služby, ako napr. výber výnosov (*income*) od emitentov a ich rozdelenie držiteľom cenných papierov, vykazova-

nie a platenie daní, zbieranie údajov pre národné authority, poskytovanie služieb pri požičiavaní cenných papierov a ďalšie.

MEDZINÁRODNÉ CENTRÁLNE DEPOZITÁRE

V Európskej únii existujú aj špeciálne typy centrálnych depozitárov, tzv. medzinárodné centrálné depozitáre – Euroclear Bank a Clearstream Banking Luxembourg (predtým Cedel S.A.). Obe inštitúcie boli založené na prelome 60-tych a 70-tych rokov s cieľom imobilizovať eurobondy. Označenie medzinárodné súvisí s tým, že eurobondy nepatria pod žiadny národný trh, boli, resp. sú emitované vo viacerých menách a pravidlá pri prijatí za člena nepodliehajú krajine, kde tieto organizácie sídli.

Euroclear Bank

Euroclear bol založený v roku 1968 a vlastnila ho prostredníctvom Morgan Guaranty Trust Company spoločnosť J. P. Morgan & Co.

V súčasnosti poskytuje služby v oblasti cenných papierov finančným inštitúciám vo viac ako deväťdesiatich krajinách. Plní úlohu nielen medzinárodného centrálného depozitára, ale aj centrálného depozitára pre Belgicko, Holandsko, Fínsko, Francúzsko, Írsko, Švédsko a UK.

Euroclear je najväčším medzinárodným centrálnym depozitárom na svete.

Zdroj: Euroclear Bank.

Clearstream Banking Luxembourg

Clearstream bol založený v roku 1971 ako spoločnosť Cedel, pričom sa špecializoval na dodanie a zúčtovanie eurobondov. Cedel bol založený konzorciom bánk ako konkurent spoločnosti Euroclear, ktorý mal dovtedy v tejto oblasti monopol.

Zákazníkmi spoločnosti Clearstream sú banky alebo finančné spoločnosti, individuálne osoby si nemôžu otvoriť účet v tejto spoločnosti.

V roku 1996 bola spoločnosti pridelená aj banková licencia. Spoločnosť Clearstream vznikla v roku 2000 zlúčením spoločností Cedel International a Deutsche Börse Clearing (dcérska spoločnosť Deutsche Börse Clearing, ktorá vlastní Frankfurtskú burzu cenných papierov) so sídlom v Luxemburgu a vo Frankfurtu. Obidve spoločnosti vlastnili po 50 % akcií. V roku 2002 Deutsche Börse Clearing odkúpila od spoločnosti Cedel International aj zvyšných 50 % akcií.

Clearstream plní nielen funkcie medzinárodného centrálného depozitára, ale aj centrálného depozitára cenných papierov pre Nemecko a je jedným z najväčších správcov na trhu s eurobondami.

Zdroj: Clearstream Banking Luxembourg.

1 https://www.euroclear.com/site/publishedFile/ngn005_tcm86-109255.pdf&action=dload

2 Krijgsman, P. (1994): *A Brief History – IPMA's role in harmonising international capital markets, 1984-1994*, str. 5.

3 Ian Kerr: *Enter the Eurobond: hot money and red-hot traders, Belgian dentists and the Rolling Stones. For many of the early Euromarket bankers, the 1960s passed by in an exhilarating blur*, Euroweek, 20.6.2003.

Eurobondy v Európskej únii predstavujú jedinú výnimku, keď jedna emisia cenných papierov je registrovaná v oboch medzinárodných centrálnych depozitároch. Z tohto dôvodu je nevyhnutné mať spoločnú úpravu v oboch depozitároch. Pôvodne bol zmluvný vzťah upravený len tzv. Current Global Note Structure. Od roku 2006 je platná aj nová dohoda nazývaná New Global Note¹, ktorá sa používa na vydávanie medzinárodných dlhových cenných papierov.

Eurobondy

Eurobondy boli uvedené na finančné trhy s cieľom medzinárodnej distribúcie finančných prostriedkov, pričom boli denominované prevažne v amerických dolároch. Sledovalo sa nimi zvýšenie ich dostupnosti zo strany zahraničných investorov, keďže vstup na domáce trhy pre nich znamenal zvýšenie nákladov. V roku 1963 bola zavedená tzv. úroková vyrovnávací daň (*the Interest Equalisation Tax*) v USA, ktorá mala za následok zvýšenie nákladov na financovanie na americkom kapitálovom trhu pre zahraničných dlžníkov, čo sa taktiež považuje za impulz na spustenie eurobondov.²

Po zavedení eura a väčšom prepojení národných finančných trhov sa rozdiel medzi eurobondami registrovanými v medzinárodných centrálnych depozitároch a domácimi bondami, ktoré sú registrované v domácich centrálnych depozitároch, stal prakticky zanedbateľným.

Slovo eurobondy sa spája s menom Juliusa Straussa a prvá medzinárodná emisia eurobondov sa uskutočnila v roku 1963 a bola vydaná talianskou spoločnosťou Autostrade.³

Medzinárodné centrálné depozitáre, rovnako ako tie národné, boli založené na účely imobilizácie cenných papierov, na rozdiel od nich to však boli od začiatku ziskovo orientované spoločnosti so súkromným kapitálom. Kombinovali funkcie centrálnych depozitárov aj bankových služieb, účtovný prevod cenných papierov a účtovnú platbu za tieto cenné papiere prostredníctvom hotovostných účtov. Medzinárodné centrálné depozitáre, tak ako aj tie národné, sú dohliadané bankovými alebo inými autoritami.

TRANSFORMÁCIA SPRÁVCOV

Vznikom centrálnych depozitárov a imobilizovaných cenných papierov teoreticky prestala existovať potreba využívať služby správcov, keďže už nebolo potrebné fyzicky uschovávať a prevádzkať cenné papiere.

Napriek tomu investori služby správcov naďalej využívajú, a to z niekoľkých dôvodov: stať sa členom centrálného depozitára nemôže hocikto, väčšinou sa vyžaduje, aby išlo o finančnú spoločnosť pod dohľadom autority. Týmto opatrením by sa malo predchádzať vzniku problémov a umožniť plynulé zabezpečenie funkčnosti celého systému. Môže nastať aj situácia, keď investor môže byť členom centrálného depozitára (splňa všetky požadované kritériá), avšak rozhodne sa radšej využije služby iného člena. Dôvodom môže byť redukcia nákladov alebo využitie ďalších služieb u vybraného člena.

Výsledkom takéhoto rozhodnutia nastáva situácia, keď služby jedného správcu využíva druhý správca a služby druhého správcu využíva ďalší. Takémuto stavu sa hovorí aj reťazenie správy (*custody chain*).

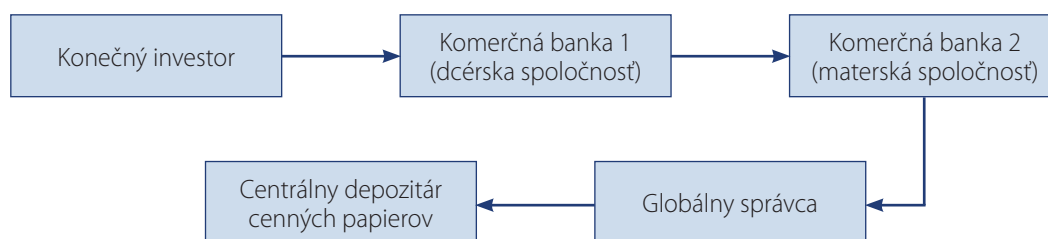
Príklad reťazenia správy

Konečný investor požiadava svoju komerčnú banku alebo obchodníka s cennými papiermi o nákup domácich, resp. zahraničných cenných papierov. Táto banka, resp. obchodník, osloví s takouto požiadavkou svoju materskú/dcérsku/sesterskú spoločnosť, ktorá je správcou na domácom trhu. Domáce cenné papiere drží na účtoch v národnom centrálnom depozitári, ale o nákup zahraničných cenných papierov požiadava globálneho správcu ako poskytovateľa kompletných služieb na všetky zahraničné cenné papiere, resp. využije jeho služby.

V Európe je reťazenie relatívne limitované, väčšinou investor osloví svoju komerčnú banku s požiadavkou na nákup domácich cenných papierov, ktorá je členom národného centrálného depozitára, alebo na nákup zahraničných cenných papierov využije služby globálneho správcu (pričom globálnym správcou môže byť tá istá komerčná banka).

Taktiež je možné, že ten istý investor (väčšinou ide o inštitucionálnych investorov alebo investičné spoločnosti) využije viacerých sprostredkovateľov na nákup cenných papierov, pričom môže ísť o sprostredkovateľov z rôznych krajín. Sprostred-

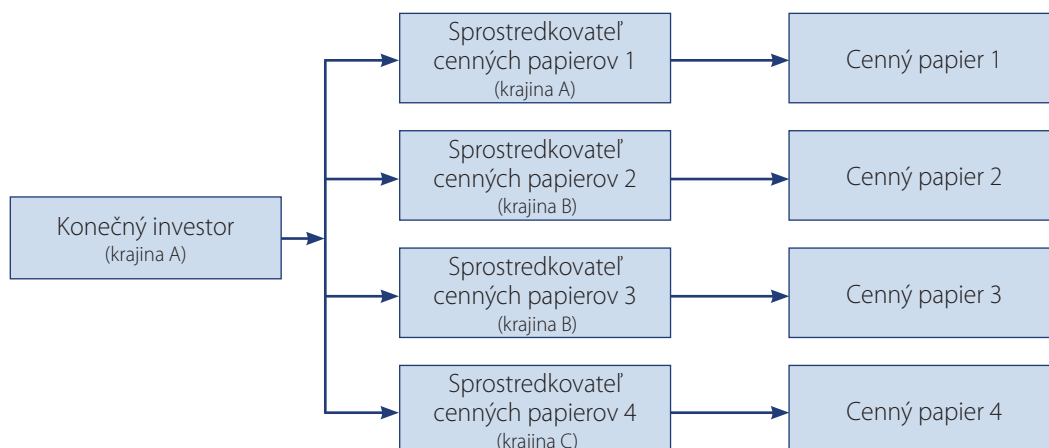
Schéma 1

Zdroj: Autor.

Schéma 2

Zdroj: Autor.

kovateľom môže byť broker, investičná firma, asset management, globálny správca, banka alebo aj iný centrálny depozitár poskytujúci služby cezhraničnej správy.

Viacúrovňové sprostredkovanie môže spôsobiť, že tá istá osoba je na jednom trhu investorom a na ďalšom vystupuje v úlohe sprostredkovateľa. Následkom toho môže vzniknúť situácia, keď na jednom trhu je v pozícii konkurenta a na ďalšom spolupracuje pri poskytovaní služieb tomu istému zákazníkovi.

KATEGÓRIE SPRÁVCOV

S možnosťou nákupu cenných papierov investorami aj na zahraničných trhoch vznikli tri kategórie správcov:⁴

- správcovia na jednom trhu (*single-market custodians*)
 - správcovia, ktorí sústreďujú svoju činnosť na domáci trh, či už pre domácich alebo zahraničných investorov,
- správcovia na viacerých trhoch (*multi-direct custodians*)
 - správcovia, ktorí zachytávajú cezhraničný obchod na viacerých trhoch a majú priame členstvo v rezidentských centrálnych depozitároch,
- globálni správcovia (*global custodians*)
 - správcovia, ktorí poskytujú komplexné služby na veľkom množstve trhov, zabezpečujú správu pre cezhraničný obchod bez ďalších dodatočných nákladov,
 - veľakrát využívajú služby správcov pôsobiacich na jednom trhu alebo správcov na viacerých trhoch (nazývaných aj *sub-custodians*) pôsobiacich na miestnych trhoch (napr. z dôvodu, že nemajú členstvo v danom centrálnom depozitári).

NOVÉ PÔSOBENIE CENTRÁLNYCH DEPOZITÁROV

Aj centrálny depozitár sa snažia rozšíriť pole svojej pôsobnosti. V rámci svojich služieb ponúkajú možnosť zúčtovania, úschovy a správy aj pre zahraničné cenné papiere, ktoré sú registrované v iných centrálnych depozitároch. Dôvodom na poskytovanie takýchto služieb môže byť napríklad obchodovanie s takýmito cennými papiermi na národných burzách alebo držanie cenných papierov ako kolaterálu (zálohu) v menových operáciách centrálnych bánk. Ďalším dôvodom môže byť poskytnutie jednotného prístupového bodu (*single access point*) členom k viacerým trhom.

Centrálny depozitár poskytuje správu cenných papierov mimo ich vlastného trhu na dvoch úrovniach:

- zmluvná dohoda so správcami na jednom trhu alebo správcami na viacerých trhoch,
- otvorenie účtu v inom centrálnom depozitári, ktoré môže, ale nemusí zahŕňať rovnaké členstvo ako pre trhovcov účastníkov.

ZÁVER

Správa je vo svojej podstate poskytovaná služba držby cenných papierov v mene niekoho ďalšieho. Charakteristickým znakom je sprostredkovanie – každý cenný papier je držaný na účte v centrálnom depozitári (či už v národnom alebo medzinárodnom), otázkou je len počet sprostredkovateľov medzi centrálnym depozitárom a konečným investorom. Správcom pritom môže byť banka, obchodník s cennými papiermi, investičná spoločnosť a iné. Najmä v súvislosti s imobilizáciou cenných papierov prešli správcovia významnou transformáciou (najmä v poskytovaných službách), pričom samotná imobilizácia bola impulzom na vznik centrálnych depozitárov.

⁴ ECB: Occasional Paper Series, The Securities Custody Industry, No. 68 / August 2007, str. 12.

Použitá literatúra:

1. ECB: Occasional Paper Series, The Securities Custody Industry, No. 68/August 2007.
2. www.anna-web.com
3. www.cdcp.sk
4. www.euroclear.com
5. www.clearstream.com
6. www.cusip.com
7. www.londonstockexchange.com/products-and-services/reference-data/sedol-master-file/sedol-master-file.htm

Are budget deficit forecasts over-optimistic?

Tomáš Sivák¹

The paper studies the bias of forecasts of budget deficit of three institutions – the European Central Bank, the European Commission and national ministries. It is focused on 27 EU members. There are four main findings in the paper: (1) budget deficit forecasts are over-optimistic on average, i.e. institutions usually undervalue the deficit forecast compared to future reality, (2) there is even more optimism in longer forecasting time periods than in shorter periods, (3) there is usually more optimism in booms (good times), (4) the best forecasting institution out of these three is the European Commission, then the European Central Bank and then national ministries.

¹ The author of this article is a student at the Department of Economics, Central European University.

² The word deficit here is used as deficit to GDP ratio, not the absolute value of deficit.

³ Technical note: all of the deficits have minus signs so maybe it would be better to use wording „budget balance forecast“ instead of „budget deficit forecast“, but still we used the other way.

In this paper we found that there is over-optimism on average in almost all budget forecasts. That means institutions which make forecasts usually underestimate budget deficits.² This is true on average for all three analyzed institutions and all forecasting periods. The longer is the forecasting time period, the higher is the optimism in forecasts.) The forecasts are more optimistic in booms (good times). Different institutions have different quality of forecasts. After comparing three institutions, we have found that best forecasts are made by the European Commission, followed by the European Central Bank and lastly the national ministries. The data comes from the Annual Public Finance Report of ESCB, Economic Forecasts of the European Commission and Stability and Convergence Programmes.

We analyzed 27 EU members in the period from 1999 to 2011, where the data were available. We obtained forecasts for the current year (t), the next year (t+1) and the year after (t+2). We will divide this paper into four parts, according to our four findings, which were presented in the abstract.

GENERAL OVER-OPTIMISM IN BUDGET DEFICIT FORECAST

The main finding of the paper is that budget deficit forecasts are on average over-optimistic, i.e. forecasting institutions usually underestimate deficit forecasts – they expect it will be lower than it actually will be. This can happen because of two reasons:

- overestimating GDP (GDP growth),
- underestimating absolute deficit.

Here we will not focus on the bias of GDP growth forecast; our interest will be only in the forecasts of deficits. Over-optimism in budget deficit forecasting can have unfavorable consequences: if deficit forecasts are underestimated, the governments have lower incentive to consolidate the budget. This was happening during the boom era of 2002-2007, which were good times for decreasing budget deficits – executing countercyclical policy (save in good times, spend in bad times). Actually, many countries failed to implement co-

untercyclical policy. Policy makers usually follow the political cycle and there are always elections ahead and politicians are rather prone to spend additional income, which is gained during good times. If during the good times you also forecast future good times, the incentive to save is lower. Thus, also over-optimism in budget deficit forecasts can be one of the reasons, why the consolidation process during this boom era was not quite successful. If forecasts underestimate the budget deficits policy makers are satisfied with the consolidation process, even though in the future the deficits will be always higher.

The paradoxical outcome of today's fiscal policies is that countries rather try to save, by which they decrease the aggregate demand even further. It is the consequence of lacking past consolidation. Thus countries should take lesson from this and try to save more in good times. This can be partly done also by improving the forecasting and do it more conservative. Frankel (2011) mentions, that a very good example is Chile, which established a separate independent fiscal authority, and one of their responsibilities is to create good forecasts, which was quite successful in recent years, and helped Chile to make countercyclical policy in the beginning of the millennium.

The analysis in this paper was done in the way that the forecast error was calculated and then used to evaluate the forecasting performance of different institutions. The forecast error was calculated as follows:

$$\text{forecast error (t)} = \text{deficit forecast (t)} - \text{actual deficit (t)}$$

where „deficit forecast (t)“ is a forecast of deficit made for period t.³ We used three forecasting periods – forecast for actual year (t), forecast for next year (t+1), and forecast for two years ahead (t+2). For example, „deficit forecast (t+2)“ is a forecast made for year t+2, at time t (e.g. deficit forecast for 2011 made in 2009). Forecast errors were calculated for periods t, t+1 and t+2, for each country and every year.

4 We are aware, that our t-test doesn't fulfill all of the requirements for its usage (e.g. independence of observations), but we still use it as an approximation.

First, we will present average forecast errors for each institution (all forecasting time periods, countries and years were taken into account). We tested for statistical significance of the average forecast errors. The hypotheses were:

$$H_0: \text{average forecast error} = 0$$

$$H_1: \text{average forecast error} > 0$$

Test statistic used was⁴:

$$t = \frac{\bar{x} - \mu}{\frac{s}{\sqrt{n}}}$$

First we took all the forecasting errors (for all years, all countries and all forecasting time periods) and made a simple average. Then, we tested, using the above test statistic, if the average forecast error is statistically different from zero. We did this separately for forecasts of the ECB, forecasts of the EC and forecasts of national ministries. Therefore, we got three values (one for each institution) that tell us, which institutions' forecasts are better on average. Of course, the closer is the forecast error to zero, the better. The results are presented in Table 1.

Table 1 Average forecast errors

	Average forecast error (for all periods together)
ECB	0.76*** (1.91)
EC	0.37*** (1.88)
Ministry	1.43*** (1.89)

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10 Standard errors in parentheses.

The results are all statistically significant at 1% significance level. All the three institutions underestimate the budget deficits. All of them are over-optimistic about the future deficits. For example, the ECB undervalues the budget deficit on average by 0.76 percentage points. Standard errors are quite similar.

As an alternative for evaluating the quality of forecasts we calculated also the RMSE (root mean squared error). Standard errors give us information about a distribution of values around their means. The forecast errors can be systematically biased, yet very precise (i.e. not very far from the mean). On the other hand, forecast errors can be more spread around the mean, but the mean can be less biased. Therefore, the RMSE is also useful for evaluation of forecasts. The RMSE measures the total distance between forecasted deficit and actual deficits. In Table 2 we see that the RMSEs are quite similar, with the lowest RMSE for the European Commission.

Table 2 RMSE for all periods together

	RMSE
ECB	3.74
EC	3.51
Ministry	3.85

EVEN MORE OPTIMISM IN LONGER TIME PERIODS

We expect that the longer is the time horizon the higher is the forecast uncertainty. This can be expressed by higher standard errors in longer forecasting horizons. As we will see, this will be confirmed. Yet the interesting thing is that also over-optimism is higher in longer forecasting periods, which is expressed by higher averages of forecasting errors.

Forecast errors are calculated in the same way as before (positive forecast errors mean undervaluing the forecasts). Average forecast errors for three different time periods (t, t+1, t+2) for each institution (all countries and years were taken into account) will be presented. Again, as before, first we test if they are statistically different from zero by the same procedure as before. Table 3 summarizes our results.

Table 3 Average forecast errors for different time periods (t, t+1, t+2)

	Average error of forecast (t)	Average error of forecast (t+1)	Average error of forecast (t+2)
ECB	0.26*** (1.54)	0.61*** (1.93)	1.63*** (2.18)
EC	-0.03 (1.14)	0.23* (2.07)	1.06*** (2.08)
Ministry	0.58*** (1.66)	1.52*** (1.93)	2.41*** (2.02)

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10 Standard errors in parentheses.

We can see from the p-values that some results are significant and some are not. For the ECB and ministries the results are significant, the only lower significance is for the one year ahead forecast (t+1) for the European Commission. However, notice the forecast of the European Commission for time t, which is almost 0 (-0.03%). The p-value for this figure is 0.63, which means we cannot reject the hypothesis that it is equal to zero.

As we mentioned, the standard errors increase as the forecasting time period increases. That means in longer time horizons there is higher uncertainty. But for us is more interesting that also underestimation of deficit forecasts increases with longer time period. All the average errors of forecasts are higher in t+1 forecasting period than t, and all the average errors of forecasts are higher in t+2 than in t+1. That means if we forecast so-

E

T

A

I

B

something one year ahead we are more optimistic than when we forecast for current year. The RMSE results can be found in Table 4.

Table 4 RMSE for different time periods

	RMSE (t)	RMSE (t+1)	RMSE (t+2)
ECB	2.36	3.76	5.02
EC	1.29	4.27	4.43
Ministry	1.96	4.01	4.72

We see that the RMSE rises with a time horizon, which is true for all institutions. The RMSE is lowest for the European Commission, with exception for time period t+1.

We tested whether the differences between time periods are statistically significant. We used these hypotheses:

$$H_0: \text{average forecast error (t)} = \text{average forecast error (t+1)}$$

$$H_1: \text{average forecast error (t)} < \text{average forecast error (t+1)}$$

An equivalent hypothesis is used to compare (t+1) and (t+2).

Test statistic:

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

For the degrees of freedom we used the Satterthwaite's formula:

$$d.f. \approx \frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} - \frac{s_2^2}{n_2}\right)^2}{\frac{1}{n_1 - 1} \left(\frac{s_1^2}{n_1}\right)^2 + \frac{1}{n_2 - 1} \left(\frac{s_2^2}{n_2}\right)^2}$$

In Table 5 we provide just t-statistics for the tests of significance of differences between time periods.

We can see that at 5% level all differences are significant (except one, which is still significant at 10% level). Therefore we can conclude that the differences are significant and the result is that the

Table 5 T-statistics for the tests of significance of differences between time periods

	H1: mean(t) <mean(t+1)	H1: mean(t+1) <mean(t+2)
ECB (t-statistics)	-1.91	-4.34
EC (t-statistics)	-1.47	-3.73
Ministry (t-statistics)	-5.56	-4.50

longer the time horizon of forecasting, the bigger is the over-optimism in forecasting budget deficits (undervaluing the deficits).

MORE OPTIMISM IN BOOMS (GOOD TIMES)

All economies develop in business cycles. We used the HP-filter to decompose GDP dynamics into trend and cyclical components. Then we explore whether in booms institutions tend to overestimate the budget deficit. The reason can be, if you see that economy is doing well then you extrapolate this experience also to the future. One of the basic textbook facts about business cycle is that it is extremely difficult to predict the turning points.

In our analysis we found that the stronger is the boom, usually the higher is the over-optimism in forecasting budget deficits (undervaluing deficits). We performed this analysis by simple OLS regression. The formula we used was:

$$\text{forecast error} = \hat{\beta}_0 + \hat{\beta}_1 \log(\text{output gap}) + \varepsilon$$

The output gap is approximated by:

$$\log[(\text{output gap})] = \log(\text{gdp}) - \log(\text{HPtrend})$$

The regression was estimated for different institutions (ECB, EC, ministries) and for different forecasting periods (t, t+1 t+2). Table 6 presents the $\hat{\beta}_1$ coefficients.

Table 6 $\hat{\beta}_1$ coefficients for regression

$\hat{\beta}_1$ coefficients	t	t+1	t+2
ECB	-1.04 (3.32)	28.01*** (7.11)	54.21*** (8.66)
EC	4.69*** (1.75)	26.77*** (8.27)	55.86*** (5.53)
Ministry	-11.73*** (3.78)	10.4 (8.41)	41.54*** (7.08)

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10 Robust standard errors in parentheses.

The results support the fact that during expansions over-optimism in budget deficit forecasts increases. We can see it from mostly positive signs of coefficients. Two coefficients are insignificant (the ECB in period t, and national ministries in period t+1), so we can ignore them. All the other forecasts are significant even at 1% significance level. All the signs are positive besides one exception, which is the coefficient for national ministries at time t. That means, the higher is the boom, the national ministries for the same forecasting period overvalue the deficits or at least undervalues them less. Yet all of the other institutions undervalue the deficits more in boom times. For example, if we take the ECB forecast for t+1, if the GDP is 1% above its potential, than they on average undervalue the deficit forecast by extra 0.28 percentage

points (or % of GDP). Or if we take the European Commission forecast for t+2, if the GDP is 1% above its potential, than they on average undervalue the deficit forecast by additional 0.56 percentage points. If we generalize the outcomes, we can say that usually the forecasts are more overoptimistic in good times than in bad times.

WHO IS THE BEST FORECASTER?

We already presented all of the results so now we can focus on the fact, who is the best forecaster. Table 7 shows the ranking (the less optimistic the forecast – the forecast error closer to zero – the better the forecaster).

Table 7 Ranking of institutions according to quality of forecasts

Institution (ranking)	Average error of forecast	RMSE
1. European Commission	0.37*** (1.88)	3.51
2. European Central Bank	0.76*** (1.91)	3.74
3. State ministries	1.43*** (1.89)	3.85

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10 Standard errors in parentheses.

We see that the best results are attained by the European Commission, where the average forecast error is only 0.37% of GDP, that means the undervaluation of the forecasts is the lowest on average. This is the average for all years, all countries and all three forecasting time periods. The second

one in ranking is the European Central Bank⁵ and the third position belongs to forecasts of national ministries. Actually, if the forecasts of national ministries are used in countries to judge what will be the deficit in the future, this over-optimism can be the reason why they had high deficits also in good times and the consolidation process wasn't so successful. An advice to national ministries can be to take more into account the forecasts of the European Commission, because on average they would achieve better results than with their own forecasts. If we use the RMSE as an alternative evaluation, the ranking remains the same.

Even if we take into account different time periods, there is still no change in the ranking of institutions. Here we show forecast errors for different forecasting periods (t, t+1, t+2).

Still, the winner is the European Commission, and this is true for all time periods. In each forecasting period (t, t+1, t+2), the best forecasts (lowest forecast error) is published by the European Commission. Interestingly, the forecast of the European Commission for the same year (t) is not significantly different from zero, i.e. there is virtually no error. Second is always the European Central Bank and third national ministries. National ministries have excessive over-optimism in forecast for 2 years ahead (t+2), where they undervalue the budget deficit by 2.41 % of GDP, which is very close to the Maastricht criterion benchmark of 3%. Usually the forecast is also a kind of target for national ministries and here we see that they usually do not achieve this target, and in two years ahead forecast they are quite far from reality. Using the RMSE as different assessment (see Table 4), still the best is the European Commission, with the exception of time period t+1.

Table 8 Ranking of institutions according to quality of forecasts

Institution (ranking)	Average error of forecast (t)	Average error of forecast (t+1)	Average error of forecast (t+2)
1. EC	-0.03 (1.14)	0.23* (2.07)	1.06*** (2.08)
2. ECB	0.26*** (1.54)	0.61*** (1.93)	1.63*** (2.18)
3. Ministry	0.58*** (1.66)	1.52*** (1.93)	2.41*** (2.02)

***p<0.01, **p<0.05, *p<0.10 Standard errors in parentheses.

⁵ ECB forecasts are published six months earlier than forecasts of the European Commission (or ministries), so the ECB results in the ranking are (partly) due to the longer forecasting horizon.

References:

1. Jeffrey A. Frankel. 2011. *Over-optimism in Forecasts by Official Budget Agencies and its Implications*. NBER Working Paper Series, Working Paper 17239.
2. Jeffrey A. Frankel. 2011. *A Solution to Fiscal Pro-cyclicality: The Structural Budget Institutions Pioneered by Chile*. NBER Working Paper Series, Working Paper 16945.
3. ESCB. Annual Public Finance Reports.
4. European Commission. Economic Forecasts.
5. National Finance Ministries. *Stability and Convergence Programmes*. Published by the European Commission.

Mena, bankovníctvo a medzinárodné financie

V dňoch 27. a 28. septembra 2012 sa na pôde Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave uskutočnila 7. medzinárodná vedecká konferencia Mena, bankovníctvo a medzinárodné financie na tému Ako sa krajiny strednej a východnej Európy vyrovnávajú s globálnou finančnou krízou (How Does Central and Eastern Europe Cope up with the Global Financial Crisis). Konferenciu organizovala Katedra bankovníctva a medzinárodných financií Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave, gesciu nad konferenciou prevzal prof. John Hudson, PhD. (University of Bath, Veľká Británia).

Konferencia patrí k najvýznamnejším podujatiam organizovaným s dvojročnou periodicitou v širšom geografickom okruhu v tejto špecifickej oblasti. Informácie o jej konaní boli zverejnené na medzinárodných webových stránkach Allconferences, Me.kono, Conferencealerts. Na konferenciu sa prihlásilo viac ako 90 autorov z 23 rôznych krajín strednej a východnej Európy, ale aj z Malajzie, Indonézie a Veľkej Británie.

Hlavným cieľom medzinárodnej konferencie bola výmena poznatkov a skúseností akademikov, výskumníkov a odborníkov z praxe z krajín strednej a východnej Európy (SVE región), ale aj iných krajín sveta, týkajúcich sa vplyvu finančnej krízy na krajiny SVE regiónu. Tento región je známy tým, že priebehu minulých rokov musel prekonať podstatné zmeny v ekonomickej a sociálnej oblasti, ktoré súviseli s prípravou na vstup do EÚ/eurozóny. Táto konferencia si tak dala za cieľ zmapovať doterajšie úspechy v realizovaných procesoch transformácie, poukázať na vzniknuté problémy a prostredníctvom otvoreného dialógu načrtnúť ďalšie kroky do budúcnosti vzhľadom na neustále sa prejavujúce a novo vznikajúce negatívne dôsledky globálnej krízy.

O jednotlivých aspektoch týchto otázok sa bližšie diskutovalo v troch sekciách konferencie: 1. Implikácie globálnej finančnej krízy v bankovom sektore, 2. Vzťah medzi finančnými tržmi a reálnou ekonomikou, 3. Výzvy hospodárskej

politiky v čase finančnej krízy (menová politika, fiškálna politika, devízová politika a regulácia).

Plenárne zasadnutie otvoril svojím príspevkom *A Continent in Crisis: Europe at Crossroads* prof. John Hudson. V súlade s teóriami kreatívnej deštrukcie sa podľa autora Európa nachádza v rozhodujúcom okamihu, keď je potrebné, aby dokázala samu seba znova „vynájsť“. To je možné iba v prípade, ak dôjde ku kreatívnej deštrukcii (znovunastoleniu poriadku), a to nielen v oblasti podnikateľskej, ale aj vládnej a politickej.

V prvý deň konferencie vystúpili viacerí významní odborníci z praxe, ako napríklad Brigita Schmögnerová (bývalá viceprezidentka EBRD), Rastislav Čársky a Štefan Rychtárik (Národná banka Slovenska), Martina Kubíková (Ministerstvo financií SR), či z akademickej sféry, ako Peter R. Hais (Vienna University of Economics and Business, Rakúsko), Menbere Workie Tiruneh (University of Economics in Bratislava, Slovensko) a Daniel Stavárek (Silesian University in Opava, Česko).

Bývalá viceprezidentka Banky pre obnovu a rozvoj Brigita Schmögnerová sa v príspevku *From Financial Crisis to the Euro Crisis: the Response of the European Bank for Reconstruction and Development in The Financial Sector* zamerala na opatrenia zamerané na záchranu bánk najviac postihnutých finančnou krízou a opatrenia systematického charakteru, ktoré by mali zabrániť budúcemu zhoršeniu situácie bankového sektora v SVE regióne.

Peter R. Haiss (Vienna University of Economics and Business, Rakúsko) vo svojom príspevku *The Link Between Financial Markets and the Real Economy* uviedol, že intenzita vzťahu medzi finančným sektorom a reálnou ekonomikou sa nielenže v poslednom období znižuje, v prípade európskych krajín sa tento vzťah aj pod vplyvom finančnej krízy zmenil na negatívny, pričom finančné trhy pôsobia ako destabilizačný prvok.

Zástupcovia Národnej banky Slovenska Rastislav Čársky a Štefan Rychtárik sa vo svojich príspevkoch *The Impact of the Financial Crises on the CEE6 Economies a Impact of the Financial Crisis on the Slovak Banking Sector* venovali vplyvu finančnej krízy na ekonomiky vybraných krajín regiónu SVE6 (Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Rakúsko, Česko a Poľsko), ako aj detailnejšiemu pohľadu na situáciu v bankovom sektore Slovenska.

Daniel Stavárek (Silesian University in Opava, Česká republika) vo svojom príspevku *Estimation of the J-Curve: The Case of Slovakia* konštatoval, že v prípade SR nárast reálneho výmenného kurzu so sebou prináša pozitívnu zmenu v oblasti obchodnej bilancie bez počiatočného negatívneho efektu známeho ako tzv. J-krivka. Vzhľadom na možné zdroje ekonomického rastu hospodárstva SR pod vplyvom súčasnej krízy sa tak ako jedno z možných riešení ukazuje zníženie exportných cien, ktoré by so sebou prinieslo okamžitý nárast domáceho exportu a s tým spojený nárast celkového produktu.

Oblasťou verejného zadlženia a jeho implikáciami pre ekonomický rast sa zaoberal Menbere Workie Tiruneh (University of Economics in Bratislava, Slovensko) s príspevkom *Public Debt Overhang in the European Union: An Econometric Exploration from a Panel Data*.

Druhý deň konferencie sa rokovalo v troch sekciách: *Implikácie globálnej finančnej krízy v bankovom sektore; Vzťah medzi finančnými trhami a reálnou ekonomikou; Výzvy hospodárskej politiky v čase finančnej krízy.*

K záverom konferencie: Možno konštatovať, že v prípade krajín regiónu SVE síce pod vplyvom krízy došlo k zhoršeniu ukazovateľov ziskovosti a stability bankového sektora, vzhľadom na konzervatívnosť domáceho bankového sektora sú však vyhliadky bankového sektora do budúcnosti oveľa pozitívnejšie ako v krajinách „starej Európy“. Makroekonomické fundamenty predstavujú podstatný faktor, ktorý ovplyvňuje vývoj finančných trhov, avšak vzájomná interdependencia oboch sektorov, reálneho aj finančného, prejavujúca sa práve počas súčasnej finančnej krízy spôsobuje, že tento vzťah už nie je možné naďalej považovať sa jednostranný a treba ho ďalej skúmať. Finančná kríza ovplyvnila vykonávanie hospodárskej politiky smerom k ekonomickému rastu, ktorý nebude založený na domácej nadspotrebe a zahraničnom kapitáli, ale na domácich zdrojoch inovatívneho rastu. V prípade, že zahraničné zdroje budú drahé a objem dlhu vysoko prevýši optimálnu úroveň, tieto skutočnosti môžu zabrániť naštartovaniu ekonomiky a dosahovaniu potrebného pozitívneho ekonomického rastu.

Jednotlivé príspevky prezentované na konferencii slúžili ako podklad na prípravu recenzovaného zborníka, ktorý bude posudzovaný spoločnosťou Thomson Reuters na zaradenie do vedeckej databázy Web of Knowledge®.

doc. Ing. Jana Kotlebová, PhD.,
Ing. Mária Vojtková, MA.
členky organizačného výboru

I N F O R M Á C I E

Ponuka podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., na december 2012

INŠTITÚT BANKOVÉHO
VZDELÁVANIA NBS, n.o.

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum konania
SEPA – SEPA prevody a SEPA inkasá, SEPA end-date	4. 12. 2012
Effective Meeting Skills	5. 12 – 6. 12. 2012
Právny systém SLOVENSKEJ REPUBLIKY	6. 12. 2012
Riadenie kreditného rizika	10. 12 – 11. 12. 2012
Managing reputational risk of financial institutions with media and other stakeholders	12. 12. 2012
Školenie pre správcov a operátorov IS SEPA SIPS	12. 12 – 13. 12. 2012
Riadenie rizika podvodov	13. 12. 2012
Odborné skúšky sprostredkovateľov – vyšší stupeň	11. 12. 2012
Odborné skúšky sprostredkovateľov – stredný stupeň	14. 12. 2012

IMPROVEMENT IN THE SLOVAK HOUSING MARKET PRESUMED TO BE TEMPORARY

Mikuláš Cár
Národná banka Slovenska

The slight rise in average residential property prices in the third quarter of 2012 against the previous quarter does not give much cause for optimism regarding the development of the Slovak residential property market in the period ahead. As suggested by the difficult economic situation of the euro area, deteriorating economic sentiment indicators, the worsening of overall households' expectations and the current activities in the Slovak residential property market, it is very likely that the present rise in average residential property prices may only be temporary. (p. 2)

LEGISLATIVE DEVELOPMENTS IN THE AREA OF CORPORATE INCOME TAX RELIEF IN SLOVAKIA

Ing. Ivona Ďurinová, PhD.
University of Economics, Bratislava

The essential prerequisite for long-term competitiveness and economic growth is a favourable business environment, shaped in various forms by businesses as well as the state. The state may, through its tax incentives, influence investment, savings, or labour activity. A form of tax incentives that supports investment in Slovakia is tax relief. This article outlines developments in tax regulation of corporate income tax relieves. The text describes certain types of tax relief adopted before the flat tax was introduced, as well as those applied after its introduction. Both positive and negative impacts of tax relief are also mentioned. (p. 7)

FINANCIAL AND LEGAL ASPECTS OF COMPENSATION FOR INACCESSIBLE DEPOSITS

Simona Heseková Bojmírová
Comenius University, Department of Law,
Bratislava

The article deals with the process of compensation payment as regulated in the Slovak Republic, the Czech Republic and the Russian Federation. In the introduction, it characterises basic features of deposit protection schemes provided for in the legislation of the mentioned countries, with focus on deposit protection funds and their composition. The article also analyzes the degree of protection provided to depositors and the guaranteed compensation limits. In the part on compensation payment processes, the article compares payment terms and conditions in these countries (on the background of the EU law) and

explores the ways the compensation payments are made. (p. 12)

APPROACHES TO MEASURING OPERATIONAL RISK IN BANKS, PART 1

Ing. Miroslav Szpyrc, Ing. Jakub Tej, PhD.
Technical University, Košice

The article deals with existing approaches to measuring operational risk in the Slovak Republic. Approaches comprise three main methods – Basic Indicator Approach, Standardized Approach and advanced methods. Each method is further described, while attention is paid to the calculation of capital requirements for operational risk. (p. 18)

SECURITIES MANAGEMENT

Ing. Tomáš Eder
Národná banka Slovenska

The article is devoted to the management of securities. It provides theoretical information, explains what the securities management meant in the past and how its meaning and tasks have developed up to the present. The author also deals with dematerialisation of securities, reasons for its establishment, and the introduction of unique identification of securities. Securities dematerialisation and numerical identification have led to the gradual emergence of central depositories, while special attention is also paid to international central depositories. Other topics include securities managers, their tasks and categories, as well as pooling and transformation of managers. (p. 22)

ARE BUDGET DEFICIT FORECASTS OVER-OPTIMISTIC?

Tomáš Sivák
Student at the Department of Economics,
Central European University

The paper studies a forecast bias related to budget deficits of three institutions – the European Central Bank, the European Commission and national ministries. It is focused on 27 EU Member States and suggests four findings: (1) budget deficit forecasts are over-optimistic in general, i.e. institutions usually undervalue their deficit forecasts when compared with the future reality, (2) there is even more optimism related to longer forecasting periods than to shorter periods, (3) in boom periods (good times) optimism is usually greater, (4) the best of these three forecasting institutions is the European Commission, followed by the European Central Bank and national ministries. (p. 26)

Európska integrácia v slovenských školách – druhý workshop úspešne zrealizovaný v Bratislave

Foto: Ing. Milan Fila, PhD.

V dňoch 18. a 19. 10. 2012 sa v priestoroch Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., konal vzdelávací workshop na tému **Európska integrácia a inštitúcie**. Workshop tvoril súčasť projektu *Európska integrácia na slovenských školách*, podporeného z Programu celoživotného vzdelávania Jean Monnet (číslo projektu: 357581-LLP-2011-SK-AJM-ICS-LEARNING EU AT SCHOOL). Vzdelávacie podujatie bolo určené učiteľom základných a stredných škôl nielen z Bratislavy, ale z celého Slovenska.

Workshop otvorila Ing. Ľubica Rumanovská, PhD., ktorá ako koordinátorka projektu privítala účastníkov vzdelávania a komplexne predstavila projektový zámer, ako aj partnerov a hlavných organizátorov projektu zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre. Ako prvý prednášajúci vystúpil Mgr. Andrej Krchňavý zo Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku, ktorý vo svojej prednáške predstavil Európsku úniu, jej poslanie a organi-

zácie, spolu s historickým prierezom integrácie v rámci Únie. V poradí druhým prednášajúcim bol riaditeľ Inštitútu bankového vzdelávania NBS, n. o., doc. Ing. Peter Szovics, PhD., ktorého prednáška bola zameraná na nové zručnosti pre pracovné miesta v rámci Európskej únie do roku 2020. Zahraničnými lektormi boli Mgr. Jan Hodač a doc. Ing. Lubor Lacina, PhD., z Mendelovej univerzity v Brne, ktorí vo svojich prednáškach poukázali na demokratický deficit v rámci Európskej únie a porovnávali politický systém a jeho vývoj na Slovensku a v Českej republike. Okrem púta- vých prednášok je dôležité spomenúť živý záujem učiteľov o prednášané témy a podnetnú interakciu medzi účastníkmi a prednášajúcimi.

Druhý deň workshopu bol určený exkurziám. Učitelia sa najprv presunuli do sídla Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku, kde mali možnosť vypočuť si prednášku Ing. Petra Zsapku, ktorý predstavil aktuálne úlohy a poslanie svojej organizácie, a získali bezodplatne študijné materiály o Európskej únii a integrácii. V poradí druhou bola exkurzia do Národnej banky Slovenska, kde Ing. Tibor Lalinský, PhD., účastníkom priblížil problematiku menovej integrácie v rámci Európskej únie.

Workshop mal zo strany učiteľov pozitívnu odozvu. Veľmi pozitívne bola hodnotená najmä zrozumiteľnosť prednášok a možnosť získať praktické študijné materiály na výučbu. Veríme, že rovnako úspešný a pre školský vzdelávací proces prínosný bude aj posledný workshop, ktorý sa uskutoční v januári 2013 v Mojmírovciach pri Nitre.

Ing. Jozef Kučera,
Inštitút bankového vzdelávania NBS, n. o.

